

Κείμενο Βάσης

Οριζόντιες Δράσεις

Σύνθεση Θεματικής Ομάδας Εργασίας

Στάθης Αραποστάθης (ΕΚΠΑ), Χρήστος Γενιτσεφτσής (Γενιτσεφτσής Χρήστος & Σια ΕΕ), Χρήστος Γιακουβής (ΚΕΚ Δυναμική), Δημήτριος Γούσιος (Παν. Θεσσαλίας), Νικόλαος Ηλιού (Παν. Θεσσαλίας), Κρις-Ελεν Ζαρμπούνη (ΣΒΘΣΕ), Φώτης Τέκος (Συντονιστής, FoodOxys ΙΚΕ)

Συνεισφέροντες

Πρόδρομος Μαρδάκης (Παν. Θεσσαλίας)

1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Το παρόν Κείμενο Βάσης παρουσιάζει τις προτάσεις της Θεματικής Ομάδας Εργασίας για τις Οριζόντιες Δράσεις που συστάθηκε το Φεβρουάριο του 2024 κατ' εντολή του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας & Καινοτομίας (ΠΣΕΚ) της Θεσσαλίας εν όψει της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ) σε περιφερειακό επίπεδο για τη διαμόρφωση της Περιφερειακής Στρατηγικής Καινοτομίας βασισμένης στις αρχές της Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3).

Ο στόχος που τέθηκε στη Θεματική Ομάδα Εργασίας ήταν ν' αναγνωρίσει και να τεκμηριώσει με ποσοτικά στοιχεία τις παρεμβάσεις που θα πρέπει να ενισχυθούν κατά προτεραιότητα και με ένταση κατά την προσεχή προγραμματική περίοδο μέσω του Προγράμματος Θεσσαλία 2021-2027 όσον αφορά τα οριζόντια θέματα ενίσχυσης του περιφερειακού συστήματος καινοτομίας..

Μέσω της επικέντρωσης σε τρεις κύριους άξονες, η ομάδα αποσκοπεί στη δημιουργία ενός πλαισίου που θα προωθήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη και την καινοτομία στη Θεσσαλία, ως εξής:

1. **Μεταφορά Τεχνογνωσίας και Διάχυση Γνώσης:** Η Ομάδα Εργασίας αναλαμβάνει τον ρόλο του κοινωνικού μεσολαβητή μεταξύ του επιχειρηματικού κόσμου, των ερευνητικών ιδρυμάτων και του δημόσιου τομέα. Στο πλαίσιο αυτό, θα προωθηθούν προγράμματα μεταφοράς τεχνογνωσίας και εκπαίδευσης, καθώς και πρωτοβουλίες διάχυσης γνώσης σε επιχειρήσεις και φορείς.
2. **Χωρικά Εργαλεία Πολιτικής:** Με στόχο τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ευνοϊκού για την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, η Ομάδα Εργασίας θα εστιάσει στην υποστήριξη χωρικών εργαλείων πολιτικής όπως οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) & τα προγράμματα ΣΒΑΑ και Leader. Αυτές οι επενδύσεις θα προάγουν την αειφορία, την κοινωνική και εδαφική συνοχή και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Προσδιορισμός περιοχών με αναξιοποίητο δυναμικό για καινοτομία.
3. **Δεξιότητες και Εκπαίδευση για την Ενίσχυση των Ανθρώπινων Πόρων:** Η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την επιτυχή υλοποίηση της καινοτομικής στρατηγικής. Η Ομάδα Εργασίας θα επικεντρωθεί στην προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, προκειμένου να αναπτυχθούν οι απαραίτητες δεξιότητες για την ανταπόκριση στις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας καθώς και σε προτάσεις για δημιουργία επαγγελματικών περιγραμμάτων βάσει αναγκών και κατ' επέκταση για νέα πιστοποιημένα προγράμματα εκπαίδευσης.

Συμπερασματικά, η Ομάδα Εργασίας για τις Οριζόντιες Δράσεις του ΠΣΕΚ Θεσσαλίας αποτελεί τον πυρήνα της προσπάθειας για την προαγωγή της καινοτομίας και της βιώσιμης ανάπτυξης στην περιοχή. Με στρατηγικό όραμα και συνεκτική δράση, αναδεικνύει το δυναμικό της Θεσσαλίας και τη δέσμευσή της για ένα κοινό μέλλον πλούσιο σε ευκαιρίες καινοτομίας και ανάπτυξης.

Το παρόν κείμενο βάσης θα αποτελέσει αντικείμενο ευρείας διαβούλευσης με τον περιφερειακό ιστό ώστε να συμπληρωθεί και να οριστικοποιηθεί.

2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Σύμφωνα με την Έκθεση Πισσαρίδη (Νοέμβριος 2020), ένα «οικοσύστημα» έρευνας και καινοτομίας περιλαμβάνει πέντε μεγάλες κατηγορίες παικτών που αλληλοεπιδρούν:

- Πανεπιστήμια και άλλους ερευνητικούς φορείς, για βασική και εφαρμοσμένη έρευνα («οργανισμοί έρευνας»).
- Μηχανισμούς «μεταφοράς τεχνολογίας» από τους ερευνητικούς φορείς προς τις επιχειρήσεις καινοτομίας ή τους οργανισμούς-χρήστες.
- Επιχειρήσεις που παράγουν καινοτομικά προϊόντα και υπηρεσίες («επιχειρήσεις καινοτομίας»).
- Οργανισμούς και επιχειρήσεις που βελτιώνουν τις διαδικασίες και τα προϊόντα τους, χρησιμοποιώντας καινοτομίες τρίτων, ή εσωτερικές καινοτομίες («οργανισμοί-χρήστες»).
- Ανθρώπους με γνώσεις και δεξιότητες που στελεχώνουν ή παρέχουν υπηρεσίες στα παραπάνω

Η ύπαρξη ικανού αριθμού παικτών σε όλες τις κατηγορίες, καθώς και ισχυρών αλληλεπιδράσεων μεταξύ τους, είναι σημαντικά για τη βιωσιμότητα και επιτυχία του οικοσυστήματος. Στην Ελλάδα καμία από τις πέντε κατηγορίες παικτών δεν βρίσκεται στο επίπεδο που απαιτείται για να έχουμε ένα διεθνώς ανταγωνιστικό οικοσύστημα. Σε σχετικά καλύτερο σημείο βρίσκονται οι επιχειρήσεις καινοτομίας, η εφαρμοσμένη έρευνα (με τις σχετικά καλές επιδόσεις σε ευρωπαϊκά προγράμματα) και το ανθρώπινο δυναμικό (ως προς το ταλέντο και την εκπαίδευση, αλλά όχι ως προς την εμπειρία). Σε χειρότερο σημείο βρίσκονται οι μηχανισμοί μεταφοράς τεχνολογίας, η βασική έρευνα (ως προς ριζοσπαστικές και μεγάλης εμβέλειας ανακαλύψεις), και οι οργανισμοί χρήστες (το Δημόσιο δεν εισάγει καινοτομία γρήγορα, και στον ιδιωτικό τομέα είναι πολύ λίγες οι επιχειρήσεις που μπορούν να γίνουν πρώιμοι χρήστες νέων τεχνολογιών).

Έρευνα: Λόγω μεγέθους και οικονομικών συνθηκών, η Ελλάδα πρέπει να επικεντρώσει πόρους σε επιλεγμένα επιστημονικά πεδία, όπου θα αναπτύξει λίγες αλλά παγκόσμιας εμβέλειας πλατφόρμες, που θα εξυπηρετούν παράλληλα εκπαιδευτικούς, επιστημονικούς και οικονομικούς σκοπούς. Τα πεδία πρέπει να επιλεγούν μετά από αξιολόγηση των δυνατοτήτων του εγχώριου επιστημονικού δυναμικού (ανθρώπων και οργανισμών). Οι βιοεπιστήμες και οι επιστήμες πληροφορικής είναι πεδία όπου καταρχήν φαίνεται να υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις.

Το σημερινό καθεστώς χρηματοδότησης και οργάνωσης στην Ελλάδα δεν διευκολύνει τη βασική έρευνα στην έκταση και στην ποιότητα που απαιτείται. Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης παρέχεται για βραχυχρόνια έργα, και συνήθως (όταν προέρχεται από προγράμματα της ΕΕ) συνδέεται υποχρεωτικά με προκαθορισμένους στόχους εφαρμογών. Οι δε οργανισμοί της έρευνας (Ερευνητικά Κέντρα, ΑΕΙ, εργαστήρια) σπανίως κάνουν μακροχρόνιο προγραμματισμό, και δεν αξιολογούνται με επαρκή, αυστηρό και αδιάβλητο τρόπο. Το ΕΛΙΔΕΚ, που ιδρύθηκε το 2016, έχει θετική συνεισφορά γιατί χρηματοδοτεί τη βασική έρευνα, και γιατί η αξιολόγηση των ερευνητικών προτάσεων γίνεται με σχετικά αξιοκρατικό τρόπο. Παραμένει όμως η ανάγκη για πιο μακροχρόνια χρηματοδότηση, για στρατηγικές προτεραιότητες, και για συστηματική αξιολόγηση των φορέων της έρευνας.

Συνεπώς, σύμφωνα με την έκθεση Πισσαρίδη, απαιτείται συστηματική αξιολόγηση των φορέων της έρευνας ώστε να εντοπιστούν θεματικές περιοχές και ομάδες που έχουν τις καλύτερες προοπτικές ανάπτυξης, συστηματική χρηματοδότηση για τη βασική έρευνα κατά τα πρότυπα των ERC Grants και θεσμοθέτηση ενός Εθνικού Οργανισμού Επιστημών που να εξασφαλίζει μεταξύ άλλων το στρατηγικό σχεδιασμό και την τακτική χρηματοδότηση.

Μεταφορά τεχνολογίας ή επιστημονικής γνώσης από τους ερευνητικούς οργανισμούς σε επιχειρήσεις καινοτομίας (ή σε οργανισμούς-χρήστες) συμβαίνει με τις εξής μορφές:

1. Διανοητική ιδιοκτησία (ΔΙ), που αναπτύσσεται σε ερευνητικό οργανισμό και αρχικά ανήκει σε αυτόν, μεταβιβάζεται σε επιχείρηση που την ενσωματώνει σε προϊόν της. Η ΔΙ μπορεί να είναι δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, λογισμικό ή «εμπορικό μυστικό». Η μεταβίβαση μπορεί να αφορά σε πλήρη κυριότητα, ή σε παροχή δικαιωμάτων εκμετάλλευσης, με ανάλογο τίμημα.
2. Τεχνοβλαστοί (spin-offs), δηλαδή νεοφυείς επιχειρήσεις που ιδρύονται με πρωτοβουλία του ερευνητικού οργανισμού ή μιας ομάδας ερευνητών του, και που αναπτύσσουν και εμπορεύονται καινοτομικά προϊόντα, τα οποία ενσωματώνουν διανοητική ιδιοκτησία που αναπτύχθηκε στον ερευνητικό οργανισμό.
3. Βιομηχανική έρευνα, δηλαδή ερευνητικά έργα που αναθέτουν επιχειρήσεις (ή δημόσιοι οργανισμοί) σε εργαστήρια ερευνητικών οργανισμών, με σκοπό να αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα στην παραγωγή του χρηματοδότη-φορέα.
4. Συμβουλευτικές υπηρεσίες, από στελέχη του ερευνητικού οργανισμού προς επιχειρήσεις ή οργανισμούς-χρήστες.

Στα ισχυρά οικοσυστήματα καινοτομίας, η διανοητική ιδιοκτησία των ερευνητικών φορέων τροφοδοτεί πολλές μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις, και παράλληλα αποφέρει σημαντικά έσοδα στους αρχικούς ιδιοκτήτες, ενώ αρκετοί ερευνητές ιδρύουν τεχνοβλαστούς ή συνδέονται με αυτούς. Στην Ελλάδα μόνο οι συμβουλευτικές υπηρεσίες έχουν αναπτυχθεί σε κάποιο βαθμό, ενώ οι άλλες τρεις μορφές είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Συνεπώς, η έκθεση Πισσαρίδη προτείνει την αναμόρφωση και ενίσχυση των Γραφείων Μεταφοράς Τεχνολογίας με κεντρικό στόχο την ανάπτυξη και εμπορική αξιοποίηση της Διανοητικής Ιδιοκτησίας των ερευνητικών οργανισμών, και η ενίσχυση / διευκόλυνση της βιομηχανικής έρευνας στους ερευνητικούς οργανισμούς με καθεστώς συμβάσεων έρευνας ιδιωτικού δικαίου (με απεμπλοκή των ΕΛΚΕ και εμπλοκή των Εταιρειών Διαχείρισης Περιουσίας των ΑΕΙ).

Επιχειρήσεις καινοτομίας. Διαχωρίζονται σε νεοφυείς (startups), εγχώριες μεσαίες επιχειρήσεις, και μονάδες πολυεθνικών εταιρειών. Και οι τρεις ομάδες έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα σε σύγκριση με το παρελθόν, αλλά είναι ακόμα αδύναμες σε σύγκριση με τις περισσότερες άλλες χώρες της Ευρώπης.

Όσον αφορά τις νεοφυείς επιχειρήσεις, η Έκθεση Πισσαρίδη προτείνει μέτρα φορολογικής φύσεως που θα αποτελέσουν κίνητρο για μετεγκατάσταση Ελλήνων της διασποράς, κίνητρα για έργα proof of concept, φορολογικά κίνητρα για business angels και δημόσια συμμετοχή σε venture capital με τρόπο που δε θα αφήνει χρονικά κενά (π.χ., μεταξύ προγραμματικών περιόδων), δημιουργία big data για βιοεπιστήμες, smart cities και τη γεωργία ώστε να αξιοποιηθούν από εταιρείες που ασχολούνται με τεχνητή νοημοσύνη, και ρυθμίσεις για τον περιορισμό του νομικού και οικονομικού κόστους για τους ιδρυτές των αποτυχημένων επιχειρήσεων.

Ως **οργανισμοί-χρήστες της καινοτομίας** εννοούνται όλοι οι οργανισμοί και επιχειρήσεις που βελτιώνουν τις διαδικασίες και τα προϊόντα τους χρησιμοποιώντας καινοτομίες τρίτων, ή εσωτερικές καινοτομίες. Σήμερα, το μεν Δημόσιο αλλάζει πολύ αργά, ο δε ιδιωτικός τομέας εμφανίζεται στις διεθνείς έρευνες να εισάγει καινοτομίες σε μεγάλη έκταση, αλλά αυτές είναι συνήθως η καθυστερημένη προσαρμογή σε όσα έχουν ήδη εισάγει οι ανταγωνιστές και οι ομόλογοί τους στις περισσότερο αναπτυγμένες οικονομίες. Το ζητούμενο είναι πώς θα επιταχυνθεί ο ρυθμός ενσωμάτωσης και προσαρμογής της καινοτομίας σε όλη την οικονομία και το κράτος. Για να βελτιωθεί η ποιότητα και η παραγωγικότητα στους οργανισμούς-χρήστες και επιπλέον θα δοθεί σημαντική ώθηση σε όσους παράγουν καινοτομία στην Ελλάδα ή προσφέρουν υπηρεσίες προσαρμογής της καινοτομίας απαιτούνται κίνητρα για επενδύσεις και για στελέχη και αξιολόγηση της διοίκησης των δημόσιων φορέων ως προς την εισαγωγή καινοτομιών.

Κόμβοι καινοτομίας. οι επιχειρήσεις καινοτομίας ωφελούνται ιδιαίτερα από τις «οικονομίες συγκέντρωσης». Όταν έχουν κοντά τους πολλές παρόμοιες μονάδες, τα στελέχη ανταλλάσσουν ιδέες, οι νεότεροι εκπαιδεύονται από τους πιο έμπειρους, και οι επιχειρήσεις και τα στελέχη έχουν περισσότερες ευκαιρίες. Τα πλεονεκτήματα αυτά γεννήθηκαν αυθόρμητα σε ορισμένες πόλεις γύρω από κορυφαία πανεπιστήμια ή γύρω από πολύ μεγάλες βιομηχανίες.

Σε άλλες περιοχές όπου δεν συνέβη αυτό, ένα εργαλείο πολιτικής που επιταχύνει τις οικονομίες συγκέντρωσης είναι η δημιουργία «κόμβων καινοτομίας» όπου οι ερευνητικές εταιρείες μπορούν να δεσμεύσουν χώρο και να εγκατασταθούν, αλληλοεπιδρώνοντας με ομοειδείς εταιρείες. Οι κόμβοι πρέπει να έχουν καλούς και φθηνούς χώρους για γραφεία και εργαστήρια, εύκολη πρόσβαση από περιοχές κατοικίας, καλές υποδομές τηλεπικοινωνιών, και ορισμένες υπηρεσίες όπως «επιχειρηματικούς επιταχυντές» (accelerators). Είναι σημαντικό να συνυπάρχουν νεοφυείς επιχειρήσεις με μονάδες μεγάλων ή/και πολυεθνικών εταιριών. Είναι επίσης χρήσιμο να βρίσκονται κοντά σε πανεπιστημιακές σχολές, σε ερευνητικά ιδρύματα ή σε ερευνητικά νοσοκομεία.

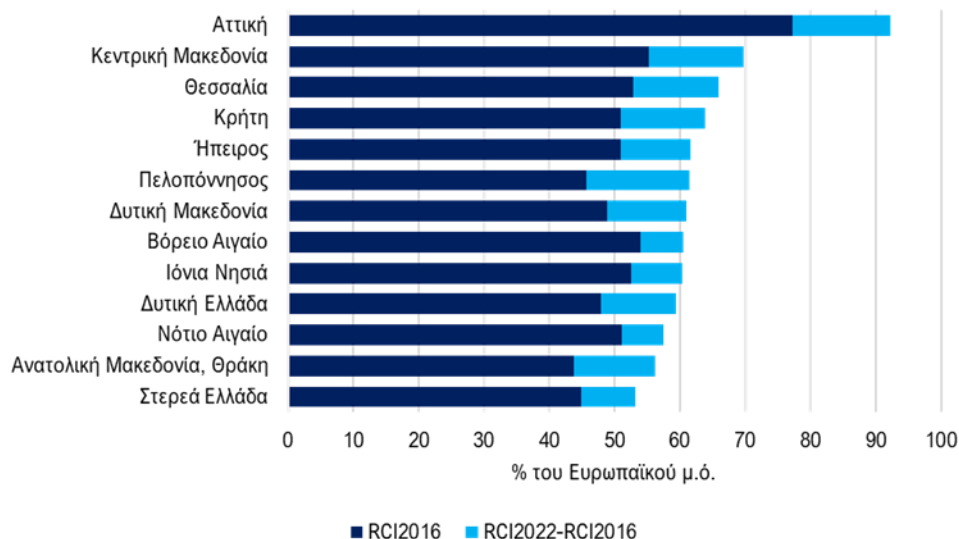
2.1 Η κατάσταση του τομέα στη Θεσσαλία και οι προκλήσεις για το 2030

2.1.1 Καινοτομία, μεταφορά τεχνολογίας και διάχυση γνώσης

Για να εξετάσουμε τη σχετική θέση της Θεσσαλίας σε θέματα καινοτομίας αξιοποιούμε δύο πανευρωπαϊκές μετρήσεις, την αναθεωρημένη έκδοση για το 2022 του EU Regional Competitiveness Index (RCI) και την έκδοση 2023 του Regional Innovation Scoreboard (RIS).

Ξεκινώντας από το Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (Regional Competitiveness Index), παρατηρούμε ότι υπάρχουν δεδομένα για πέντε κύριους παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα για όλες τις ευρωπαϊκές περιφέρειες από το 2010 μέχρι και το 2022.

Οριζόντιες Δράσεις Στρατηγική ανάλυση

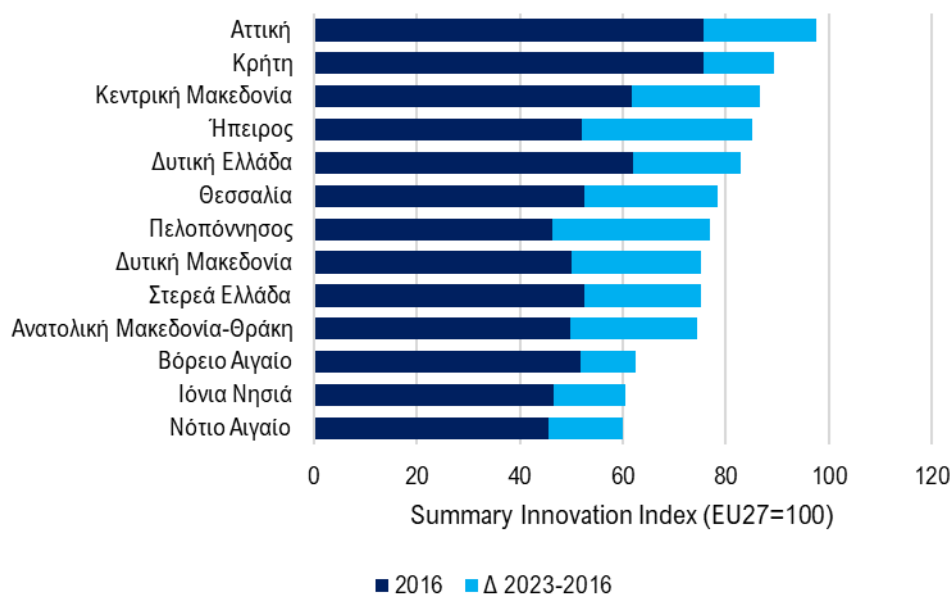

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη επιδόσεων ελληνικών περιφερειών στο Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (2016-2022).

Το Διάγραμμα 1 παρουσιάζει την επίδοση των ελληνικών περιφερειών στο δείκτη RCI το 2023 σε φθίνουσα σειρά, αναλύοντάς την στην επίδοση του 2016 (σκούρο μπλε) και την πρόοδο την περίοδο 2016-2022 (ανοικτό μπλε). Η Αττική βρίσκεται στην πρώτη θέση στο 92,3% του ευρωπαϊκού μ.ό. έχοντας βελτιώσει την επίδοσή της κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2016. Η επίδοση αυτή την κατατάσσει στην 134η θέση ανάμεσα στις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Στο άλλο άκρο, η Στερεά Ελλάδα βρίσκεται στο 53,2% του ευρωπαϊκού μ.ό. έχοντας βελτιώσει την επίδοσή της κατά 8,4 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2016. Η επίδοση αυτή την κατατάσσει στην 228η θέση ανάμεσα στις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Η Θεσσαλία βρίσκεται στην τρίτη θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών με επίδοση στο 66% του ευρωπαϊκού μ.ό.

Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά το διάστημα από το 2016 έως το 2022, η Θεσσαλία πέτυχε την τρίτη καλύτερη επίδοση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών (μετά την Κρήτη και την Πελοπόννησο) ως προς το βαθμό αλλαγής στους πυλώνες που συνθέτουν τον δείκτη RCI και σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία¹, γεγονός που σημαίνει ότι η συνολική της επίδοση περιορίζεται από τις επιδόσεις της στους υπόλοιπους πυλώνες (μακροοικονομικό περιβάλλον, υγεία, βασική εκπαίδευση, αποδοτικότητα αγοράς εργασίας, και μέγεθος αγοράς).

¹ Θεσμοί (institutions), οι Υποδομές (infrastructure), η Ανώτατη εκπαίδευση και δια βίου μάθηση (Higher education and LLL), η Τεχνολογική ετοιμότητα (technological readiness), η Επιχειρηματική πολυπλοκότητα (business sophistication) και η Καινοτομία (innovation)

Διάγραμμα 2: Εξέλιξη επιδόσεων ελληνικών περιφερειών στο Summary Innovation Index του Regional Innovation Scoreboard (2016-2023).

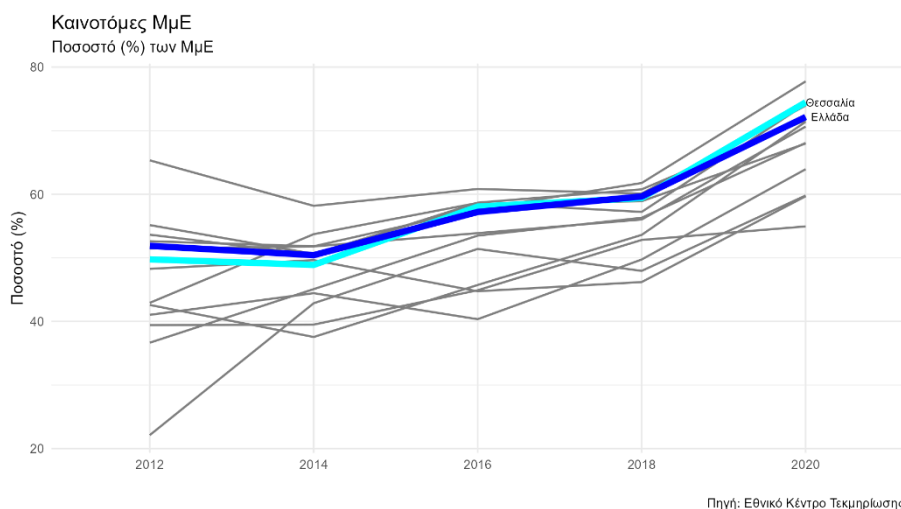
Το Διάγραμμα 2 παρουσιάζει την επίδοση των ελληνικών περιφερειών στο δείκτη Summary Innovation Index του Regional Innovation Scoreboard το 2023 σε φθίνουσα σειρά, αναλύοντάς την στην επίδοση του 2016 (σκούρο μπλε) και την πρόοδο την περίοδο 2016-2023 (ανοικτό μπλε). Η Αττική βρίσκεται στην πρώτη θέση με επίδοση 97,61 έχοντας βελτιώσει την επίδοσή της κατά 21,9 μονάδες σε σχέση με το 2016. Η επίδοση αυτή τη φέρνει στη θέση 132 σε σχέση με τις 239 ευρωπαϊκές περιφέρειες που συγκρίνονται. Στο άλλο άκρο, το Νότιο Αιγαίο καταγράφει επίδοση 60,09 έχοντας βελτιώσει την επίδοσή του κατά 14,5 μονάδες σε σχέση με το 2016, καταλαμβάνοντας την 215η θέση ανάμεσα στις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Σε σχέση με την κατάταξη το 2014, έχουν διατηρηθεί οι τρεις πρώτες θέσεις (Αττική, Κρήτη και Κεντρική Μακεδονία) ενώ υπάρχουν αλλαγές σε όλες τις άλλες θέσεις της κατάταξης. Οι τρεις περιφέρειες με τη μεγαλύτερη βελτίωση στο διάστημα μεταξύ 2016 και 2023 είναι η Ήπειρος (+33,06), η Πελοπόννησος (+30,8) και η Θεσσαλία (+25.9).

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε μερικά από τα ευρήματα της περιοδικής έρευνας Community Innovation Survey που διεξάγει στην Ελλάδα το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ψηφιακού Περιεχομένου. Τα ευρήματα πρέπει να ερμηνεύονται κριτικά διότι βασίζονται σε έρευνα πεδίου **σε επιχειρήσεις με περισσότερους από 10 εργαζομένους**, είναι κατά δήλωση των συμμετεχόντων χωρίς δυνατότητα διασταύρωσης.

Ως καινοτόμες επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται οι επιχειρήσεις που στο διάστημα της έρευνας Community Innovation Survey, έχουν εισάγει, κατά δήλωσή τους, τουλάχιστον έναν τύπο καινοτομίας². Κάθε καινοτομία αυτών των τύπων οφείλει να έχει χαρακτηριστικά ή προοριζόμενες χρήσεις που θεωρούνται νέες ή παρέχουν μία σημαντική βελτίωση σε ό,τι χρησιμοποιούσε ή πωλούσε πριν η επιχείρηση. Έχοντας τα παραπάνω υπόψη, σύμφωνα με

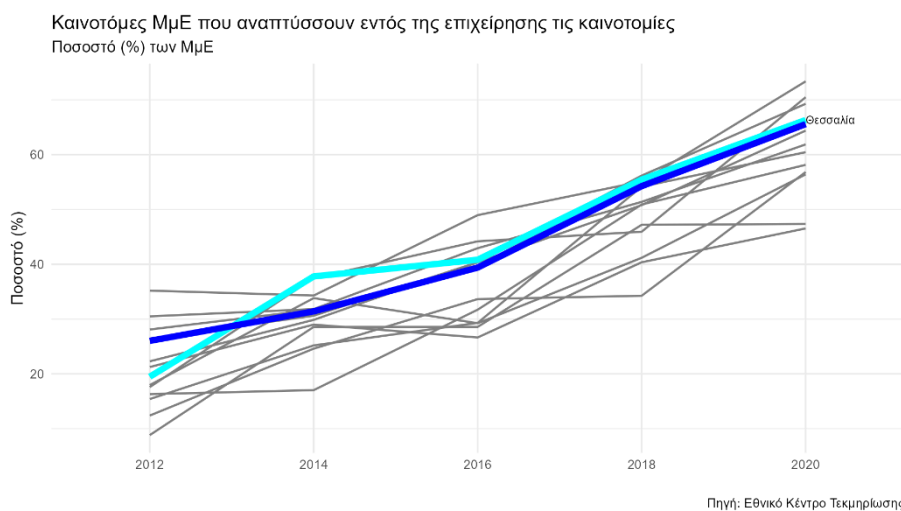
² Μέχρι και την τριετία 2014-2016 οι τύποι καινοτομίας είναι οι εξής: καινοτομία προϊόντος (αγαθού ή υπηρεσίας), καινοτομία διαδικασίας, οργανωσιακή καινοτομία και καινοτομία μάρκετινγκ. Από την τριετία 2016-2018 και εφεξής, σε εφαρμογή της νέας έκδοσης του εγχειριδίου Oslo (2018), οι τύποι καινοτομίας είναι: καινοτομία προϊόντος (αγαθού ή υπηρεσίας) και καινοτομία επιχειρησιακών διαδικασιών. Σημειώνεται πως στην καινοτομία επιχειρησιακών διαδικασιών ενσωματώνονται οι προηγούμενοι τύποι καινοτομίας διαδικασίας, οργανωσιακής καινοτομίας και καινοτομίας μάρκετινγκ.

το Διάγραμμα 3, φαίνεται ότι το 2020 το 74,45% των ΜμΕ της Θεσσαλίας αυτοχαρακτηρίστηκαν ως καινοτόμες, έναντι επίδοσης 48,89% το 2014 και μέσης εθνικής επίδοσης 72,14% το 2020, πράγμα που φέρνει τη Θεσσαλία στη 2^η θέση της εθνικής κατάταξης πίσω από την Κεντρική Μακεδονία.

Διάγραμμα 3 Καινοτόμες ΜμΕ ως ποσοστό (%) του συνόλου των ΜμΕ.

Το Διάγραμμα 4 παρουσιάζει το ποσοστό των καινοτόμων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) που καινοτομούν εσωτερικά (αναπτύσσουν τις καινοτομίες εντός της επιχείρησης), ως ποσοστό (%) του συνόλου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Περιφέρειας. Ως επιχειρήσεις που καινοτομούν εσωτερικά χαρακτηρίζονται οι επιχειρήσεις που έχουν εισάγει καινοτομίες, τις οποίες έχουν αναπτύξει είτε μόνοι τους είτε σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις ή άλλους φορείς.

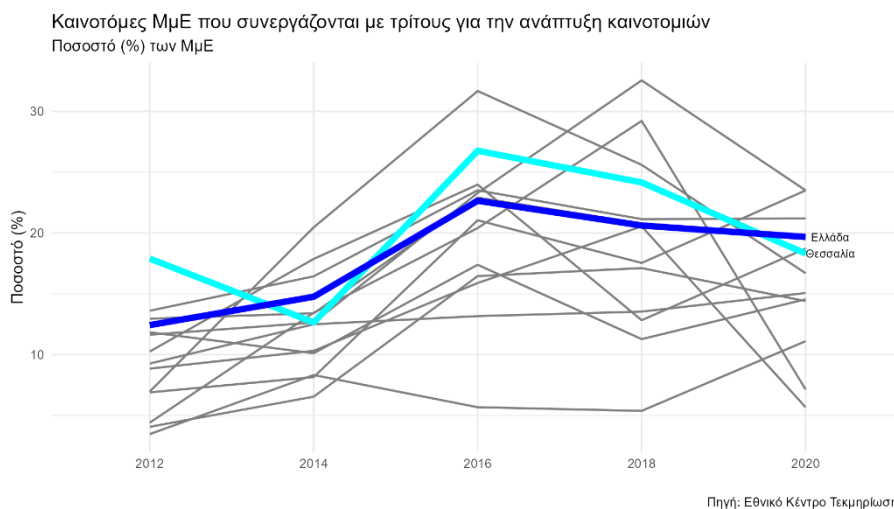

Διάγραμμα 4 Καινοτόμες ΜμΕ που αναπτύσσουν εντός της επιχείρησης τις καινοτομίες, ως ποσοστό (%) του συνόλου των ΜμΕ.

Ως προς αυτόν το δείκτη, τα δεδομένα του Community Innovation Survey δείχνουν ότι διαχρονικά οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Θεσσαλίας ακολουθούν την εθνική τάση.

Το Διάγραμμα 5 παρουσιάζει το ποσοστό των καινοτόμων μικρομεσαίων επιχειρήσεων που έχουν συνεργαστεί με άλλες επιχειρήσεις ή άλλους φορείς για την ανάπτυξη καινοτομιών. Η συνεργασία αυτή προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή των καινοτόμων επιχειρήσεων και των

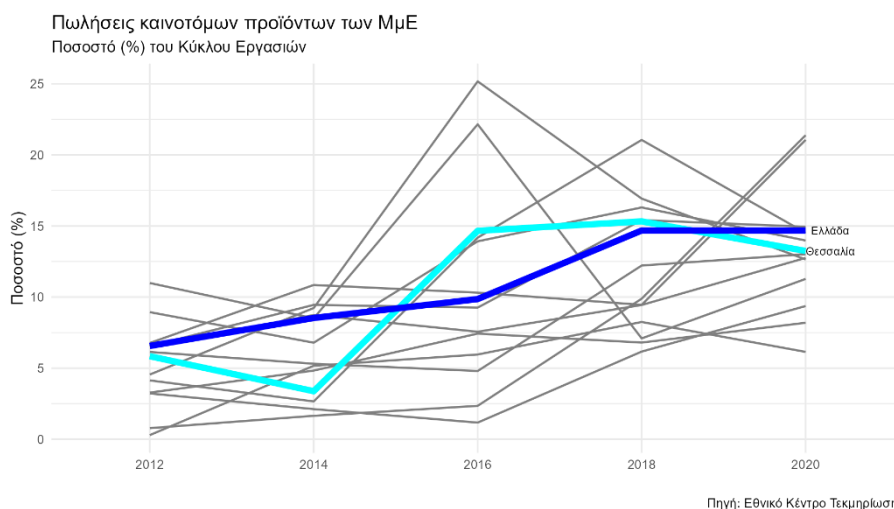
άλλων επιχειρήσεων/φορέων σε καινοτομικές δραστηριότητες, χωρίς απαραίτητα και οι δύο εταίροι της συνεργασίας να έχουν εμπορικό όφελος.

Διάγραμμα 5 Καινοτόμες ΜμΕ που συνεργάζονται με τρίτους για την ανάπτυξη καινοτομιών, ως ποσοστό (%) του συνόλου των ΜμΕ.

Το ποσοστό των καινοτόμων ΜμΕ της Θεσσαλίας που συνεργάζονται με τρίτους για την ανάπτυξη καινοτομιών ήταν 18,31% το 2020, χαμηλότερο της μέσης εθνικής επίδοσης (19,67%). Παρά τη βελτίωση κατά έξι ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2014, η επίδοση αυτή φέρνει τη Θεσσαλία στην 5^η θέση της εθνικής κατάταξης μετά τη Δυτική Ελλάδα, την Πελοπόννησο, την Κεντρική και τη Δυτική Μακεδονία. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για ενίσχυση των συνεργασιών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Θεσσαλίας, τόσο με φορείς ανάπτυξης και διάδοσης γνώσεων (π.χ., Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα) όσο και με τρίτους (άλλες επιχειρήσεις, ή μεσολαβητές καινοτομίας).

Το Διάγραμμα 6 παρουσιάζει το ποσοστό του κύκλου εργασιών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) που προέρχεται από προϊόντα (αγαθά ή υπηρεσίες) που είναι νέα στην αγορά (new to market) και νέα στην επιχείρηση (new to firm). Είναι μία ένδειξη για την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων καινοτομίας προϊόντος που αφορά το 48,20% των καινοτόμων ΜμΕ το 2020. Δυστυχώς, δεν υπάρχει αντίστοιχος δείκτης που να εξετάζει τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων καινοτομίας επιχειρησιακών διαδικασιών που αφορά το 66,70% των καινοτόμων ΜμΕ το 2020.

Διάγραμμα 6 Πωλήσεις καινοτόμων προϊόντων των ΜμΕ ως ποσοστό (%) του κύκλου εργασιών.

Η επίδοση των ΜμΕ της Θεσσαλίας στο συγκεκριμένο δείκτη ήταν 13,24% για την τριετία 2018-2020, έναντι μέσης εθνικής επίδοσης 14,68%, γεγονός που κατατάσσει τη Θεσσαλία στην 6^η θέση της εθνικής κατάταξης. Η επίδοση αυτή φαίνεται να παραμένει σταθερή σε τρεις συνεχόμενες μετρήσεις από το 2016 και μετά.

Παρόλ' αυτά, το πλαίσιο της ανάπτυξης του οικοσυστήματος καινοτομίας στη Θεσσαλία είναι παρόμοιο μ' αυτό που αναφέρθηκε στην ενότητα 2, σε πολύ μικρότερη κλίμακα.

Στην περιοχή της Θεσσαλίας λειτουργούν 13 εταιρείες που έχουν εγγραφεί στο Elevate Greece. Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας συμμετέχει σε 3 spin off εταιρείες ενώ άλλες 2 είναι υπό ίδρυση:

- Η MEDITERRANEAN HORTICULTURAL CENTER IKE (www.medhorticenter.com) ιδρύθηκε με την συμβολή του Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας του ΠΘ και δραστηριοποιείται στην ανάπτυξη μεθόδων και πρωτοκόλλων διαχείρισης των θερμοκηπίων για παραγωγή με μειωμένες εισροές, των καλλιεργειών υπό κάλυψη, των καλλιεργειών υπό συνθήκες ελεγχόμενου περιβάλλοντος, των ολοκληρωμένων συστημάτων φυτικής παραγωγής και της κυκλικής βιοοικονομίας και ψηφιακής γεωργίας.
- Η FOODOXYS (<https://www.foodoxys.com>) ιδρύθηκε το 2019 και δραστηριοποιείται σε δύο κύριους κλάδους. Ο πρώτος αφορά στη μέτρηση των αντιοξειδωτικών στα τρόφιμα, μια υπηρεσία που οδήγησε και στο πρώτο σήμα πιστοποίησης ποιότητας των αγροδιατροφικών προϊόντων (AFQ). Ο δεύτερος κλάδος αφορά στον προσδιορισμό των αντιοξειδωτικών στον άνθρωπο, με στόχο την πρόληψη ασθενειών μέσω συνδυασμού εξατομικευμένης διατροφής, άσκησης και νηστείας, σχεδιασμένων σύμφωνα με το μεταβολικό προφίλ κάθε ατόμου. Από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας η FoodOxys, έχει λάβει χρηματοδότηση από το Uni.fund.
- Η CeMIA AE (<https://cemia.eu>) είναι μια εταιρεία spin-off του Τμήματος Ανοσολογίας & Ιστοσυμβατότητας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο της δράσης “Δημιουργία-υποστήριξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων έντασης γνώσης” του Επιχειρησιακού Προγράμματος “Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα” το 2011. Η CeMIA αξιοποιεί τα

αποτελέσματα των ερευνητικών δραστηριοτήτων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Στόχος της είναι να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην ελληνική και νοτιοανατολική ευρωπαϊκή αγορά κυτταρικών και μοριακών ανοσοβιολογικών υπηρεσιών.

- Η SOLTERRA ΑΕ είναι υπό ίδρυση και θα αποτελεί τον κύριο φορέα για την εμπορική αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων του Εργαστηρίου Δικτύων & Τηλεπικοινωνιών (ΕΤΔ-NITLAB) του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών του ΠΘ. Έχει ως κύριο αντικείμενο την ανάπτυξη Καινοτόμων Συστημάτων, Λογισμικών και Εφαρμογών Πληροφορικής και Διαδικτύου των Πραγμάτων – IoT.
- Η POSS INNOVATION -DRIVING INNOVATION IN FUNCTIONAL PRODUCTS θα παρέχει υπηρεσίες για την ανάπτυξη, πιλοτική κατασκευή και ανάλυση νεοφανών, λειτουργικών τροφίμων, τροφο-φαρμάκων και συστατικών στοχεύοντας σε συγκεκριμένους και επιστημονικά αποδεδειγμένους διατροφικούς ισχυρισμούς και ισχυρισμούς υγείας των τελικών προϊόντων. Ως πρώτες ύλες θα αξιοποιούνται παραπροϊόντα επεξεργασίας τροφίμων αναδεικνύοντας έτσι περαιτέρω και τη βιοποικιλότητα της ελληνικής χλωρίδας και πανίδας. Όραμα της εταιρείας αποτελεί να δώσει ώθηση στην πρωτογενή παραγωγή και μεταποιητική δραστηριότητα των ελληνικών βιομηχανιών τροφίμων και καλλυντικών, κυρίως μέσω της ενίσχυσης της βιωσιμότητας και ενσωμάτωσης των βιομηχανιών αυτών στην κυκλική οικονομία, οδηγώντας σε αύξηση της εξωστρέφειας τους και προσφέροντας στους καταναλωτές λειτουργικά προϊόντα με επιστημονικά αποδεδειγμένη (evidence based) ευεργετική δράση στην υγεία τους.

2.1.2 Χωρικά εργαλεία πολιτικής

Ο σχεδιασμός του χώρου στην Ελλάδα αξιοποιεί ένα σύνολο εργαλείων (Σχέδια) τα οποία εφαρμόζονται προκειμένου να υποστηριχθεί η αναπτυξιακή διαδικασία σε τοπική κλίμακα (υπο-περιφερειακή). Τα Σχέδια αυτά ως βασική επιδίωξη οφείλουν να έχουν, μεταξύ άλλων, την προώθηση και υποστήριξη της καινοτομίας σε κάθε επίπεδο: από τον ίδιο τον σχεδιασμό και την στρατηγική του, μέχρι τις μικρές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν νέοι επιχειρηματίες τόσο στον αστικό χώρο όσο και σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές της υπαίθρου.

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η **εδαφική συνοχή** βρίσκεται στο επίκεντρο μιας από τις πιο μακροχρόνιες πολιτικές της. Η εδαφική της διάσταση ενισχύθηκε κατά την προγραμματική περίοδο 2021–2027 με την εισαγωγή ενός ειδικού στόχου: **Στόχος πολιτικής 5 (PO5) «Η Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες»**, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των τύπων περιοχών και τοπικών πρωτοβουλιών. Το PO5 έχει δύο συγκεκριμένους στόχους: ο πρώτος στόχος αφορά τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη σε αστικές και λειτουργικές αστικές περιοχές και ο δεύτερος αναφέρεται σε στρατηγικές που εστιάζουν στη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη μη αστικών περιοχών, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τους δεσμούς υπαίθρου και πόλεων.

Το **μακροπρόθεσμο όραμα** για τις αγροτικές περιοχές της ΕΕ (LTVRA) που δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το **2021** παρέχει ένα πλαίσιο για την αγροτική ανάπτυξη. Το όραμα προσδιορίζει τομείς δράσης για ισχυρότερες, συνδεδεμένες, ανθεκτικές και ευημερούσες αγροτικές περιοχές έως το 2040. Το συνοδευτικό σχέδιο αγροτικής δράσης της ΕΕ στοχεύει στην ενίσχυση της εδαφικής συνοχής δημιουργώντας νέες ευκαιρίες για την **προσέλκυση καινοτόμων επιχειρήσεων**, την **παροχή πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις εργασίας**, την

προώθηση νέων και βελτιωμένων **δεξιοτήτων**, τη διασφάλιση καλύτερων **υποδομών και υπηρεσιών** και αξιοποίηση του ρόλου της **βιώσιμης γεωργίας** καθώς και των **διαφοροποιημένων οικονομικών δραστηριοτήτων**.

Τα σχέδια που εξετάζονται είναι: α) τα Χωρικά Εργαλεία τα οποία εντάσσονται στις εδαφικές πολιτικές της ΕΕ διαθέτοντας σημαντικούς πόρους (ΟΧΕ, ΟΧΕ-ΒΑΑ, ΤΑΠΤΟΚ), β) τα σχέδια του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδιασμού (Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια) και γ) τα Επιχειρησιακά Προγράμματα των Δήμων τα οποία είναι ελάχιστα συνδεδεμένα με χρηματοδοτικά πλαίσια και στην πράξη δεν αποτελούν εργαλεία έκφρασης στρατηγικής μετασχηματισμών για την περιοχή αναφοράς τους.

Τα Χωρικά Εργαλεία (ΟΧΕ, ΒΑΑ & ΤΑΠΤΟΚ) έχουν σημαντική συμβολή στην βιώσιμη ανάπτυξη και στην εδαφική συνοχή των περιφερειών. Η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από την λειτουργικότητα της αποκέντρωσης, την αξιοποίηση των αρμοδιοτήτων που διαθέτει η ΤΑ, την ικανότητα εκ των κάτω σχεδιασμού Στρατηγικής με την ενεργή συμμετοχή των εμπλεκόμενων και τέλος, την ύπαρξη ενός έμπειρου και ευέλικτου μηχανισμού υποστήριξης.

Ένας δείκτης ορθολογικής χρησιμοποίησης των σχετικών χρηματοδοτήσεων για την εδαφική συνοχή μιας Περιφέρειας είναι η κατανομή τους μεταξύ ισχυρών και λιγότερων ισχυρών πόλων ανάπτυξης αλλά και μεταξύ αστικών κέντρων και υπαίθρου.

Τα Χωρικά Εργαλεία αποτελούν ένα ενδιάμεσο επίπεδο σχεδιασμού μεταξύ Δήμου και Περιφέρειας, τα οποία ωστόσο υπακούουν στο πλαίσιο οργάνωσης που τίθεται κατά βάση από τις κεντρικές διαχειριστικές αρχές των αντίστοιχων προγραμμάτων (CLLD, ΟΧΕ, ΟΧΕ-ΒΑΑ). Επομένως οι στρατηγικές που διαμορφώνονται δεν είναι πάντα αρθρωμένες με τις υποκείμενες και υπερκείμενες στρατηγικές ανάπτυξης (τοπική, περιφερειακή), αλλά να πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει ο κεντρικός σχεδιασμός σε εθνικό επίπεδο (επιλογή στόχων κλπ). Αυτή η σχέση κέντρου – περιφέρειας, λειτουργεί σε βάρος των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού λόγω αδυναμίας των υποκείμενων να έχουν ενεργή συμμετοχή στο σχεδιασμό, και επομένως μεταφοράς και επεξεργασίας ιδεών και καινοτομικών απαντήσεων στα διακυβεύματα.

Το 5,7% των συνολικών πόρων της Κοινοτικής Συνδρομής (€ 20,9 δισ.) στο ΕΣΠΑ 21-27 θα διατεθούν για τις ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις (ΟΧΕ), τόσο στις πόλεις όσο και στον υπαίθρο χώρο. Η πολιτική αυτή στην Ελλάδα είναι ενταγμένη στα Περιφερειακά Προγράμματα, των οποίων αποτελεί το 18% περίπου της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης. Αντίστοιχα για τη Θεσσαλία το ποσοστό ανέρχεται σε 17,9% και αναλογεί σε € 99,2 εκατ. και κατανέμεται κατά 72,3% στα ΣΒΑΑ και 27,7% στις ΟΧΕ.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα χωρικά εργαλεία διαμορφώνονται με βάση το πλαίσιο εφαρμογής που ορίζει η πολιτική εδαφικής συνοχής της ΕΕ, και έχουν ως κεντρικό στόχο την προώθηση αυτής της πολιτικής σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, η αποτελεσματική αξιοποίησή τους εξαρτάται από:

- Τη λειτουργικότητα της αποκέντρωσης (Περιφερειακές Ενότητες, Δήμοι, Διακοινοτικές συνεργασίες, τοπικά εταιρικά σχήματα, Αναπτυξιακές Εταιρείες, Περιφερειακές Υπηρεσίες)
- Την υποστήριξη της ενεργούς συμμετοχής περιοχών της περιφέρειας στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των χωρικών εργαλείων από μηχανισμούς ικανούς να στηρίξουν την εκ των κάτω βιώσιμη ανάπτυξη με έμφαση στην καινοτομία.

- Την αποτελεσματική χρήση εργαλείων σχεδιασμού (διάγνωσης, διαβούλευσης, κ.α.)

Η αξιολόγηση των ΟΧΕ 2014-2020 δείχνει ότι **παρά το γεγονός ότι η ΕΕ υποστηρίζει την ενίσχυση της εδαφικής διάστασης των τομειακών πολιτικών, οι ΟΧΕ δεν συνέβαλλαν στην προώθηση αυτού του στόχου**. Τη διαπίστωση αυτή υποστηρίζει τόσο η επιλογή των περιοχών που εντάχθηκαν στις δύο ΟΧΕ της Θεσσαλίας, όσο και ο τρόπος σχεδιασμού της στρατηγικής που υιοθετήθηκε (έλλειψη ενεργού συμμετοχής).

2.1.2.1 Χωρικά εργαλεία

Αξιολόγηση των ΟΧΕ της Θεσσαλίας (ΟΧΕ και ΒΑΑ). Στη Θεσσαλία κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο εγκρίθηκαν 2 στρατηγικές ΟΧΕ. Η μία αφορούσε την περιοχή των Βορείων Σποράδων και η άλλη την τη Ζώνη από τον Βόλο μέχρι τα Μετέωρα. Στην περίπτωση της ΟΧΕ των Βορείων Σποράδων επιδιώχθηκε με ολοκληρωμένη προσέγγιση, η βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών και κοινωνιών, η ενδυνάμωση προσέλκυσης τουριστικών και πολιτιστικών ροών, η ανάδειξη αλλά και προστασία των πόρων, η αύξηση της απασχόλησης και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και επισκεπτών. Στην ΟΧΕ Διαδρομή Πολιτισμού Τουρισμού, ο άξονας της Κύριας Διαδρομής είναι : Ζώνη Βόλου – Λάρισας – Τρικάλων – Μετεώρων με βασικούς πόλους τα 4 αρχαία θέατρα της Θεσσαλίας, τους νεολιθικούς οικισμούς στο Σέσκλο και Διμήνι, το σπήλαιο Θεόπετρας, καθώς και οι Μονές των Μετεώρων. Ο Στρατηγικός Στόχος που τέθηκε ήταν: «Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και ενεργοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου και των επιχειρήσεων για την ανάδυση μιας Διαδρομής Πολιτισμού Τουρισμού ως σύγχρονου, διεθνούς και ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος». Επί τοις ουσίας σε καμία από τις 2 ΟΧΕ δεν προχώρησε η εφαρμογή.

Τα βασικά χαρακτηριστικά των δύο ΟΧΕ ήταν:

- Η διαδικασία της τοπικής διαβούλευσης για την διαμόρφωση της Στρατηγικής δεν φαίνεται να απέδωσε από πλευράς ενεργού συμμετοχής. Η διαβούλευση εστιάστηκε κυρίως μετά τη διαμόρφωση της στρατηγικής, η οποία έγινε από την ομάδα υποστήριξης και εξειδικεύτηκε μέσα από τη διαδικασία της τοπικής διαβούλευσης. Η αξιολόγηση του προγράμματος δράσεων κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αυτό αποτελεί μια σειρά ασύνδετων έργων/προτάσεων, χωρίς συμπληρωματικότητα, ούτε προοπτικές συνεργειών.
- Η διαμόρφωση των δύο ΟΧΕ επικεντρώθηκε σε χώρους που ήδη απορροφούσαν σημαντικούς πόρους του ΠΕΠ, αλλά και των ΟΧΕ-ΒΑΑ (Βόλος, Λάρισα). Υπό την έννοια αυτή, ο σχεδιασμός των ΟΧΕ στη Θεσσαλία, επέτεινε τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες, ενώ παράλληλα ήταν σε μεγάλο βαθμό μονοθεματικός (εστίαση στην τουριστική ανάπτυξη ήδη τουριστικά ανεπτυγμένων περιοχών).
- Επίσης δεν διαμορφώθηκε μια στρατηγική καινοτομική και μετασχηματιστική, τέτοια που να δικαιολογεί την ένταξή της σε ΟΧΕ. Οι στρατηγικές μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτονταν από υφιστάμενες στρατηγικές του ΠΕΠ.

Επιπρόσθετα, την περίοδο 2014-2020 εγκρίθηκαν 4 Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στην Λάρισα (€15εκ.), το Βόλο (€15,1 εκ.), τα Τρίκαλα (€9,9εκ.) και την Καρδίτσα (€8,4 εκ.).

Όσον αφορά γενικότερα τις ΟΧΕ της Θεσσαλίας, προκύπτει ότι:

- Το 85% του Π/Υ κατευθύνθηκε σε Υποδομές (οι πόροι προέρχονται κυρίως από το ΕΤΠΑ). Επίσης το 50% αφορά έργα για το Περιβάλλον.

- Εντοπίζεται περιορισμένη διάθεση πόρων σε παρεμβάσεις που αφορούν στον κοινωνικό ιστό των περιοχών παρέμβασης (απασχόληση, κατάρτιση, κοινωνική ένταξη, καταπολέμηση φτώχειας).
- Η Θεσσαλία την περίοδο 2014-2020 διέθεσε μόλις το 13% του ΠΕΠ σε χωρικές στρατηγικές (εθνικός μ.ο. 19,7%)
- Η αναλογία των Ταμείων στις Χωρικές Στρατηγικές της Θεσσαλίας ήταν 86% το ΕΤΠΑ και 14% το ΕΚΤ (το ΕΤΠΑ πρέπει να έχει τουλάχιστον το 70%).

Σχεδιασμός της τρέχουσας περιόδου 2021-2027. Με βάση την αποτίμηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης των ΟΧΕ της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, οι στρατηγικές της περιόδου 2021-2027 θα έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα εφαρμογής, ανεξάρτητα από προγραμματικές περιόδους. Και στις δύο αυτές περιόδους κυριαρχεί η σημασία της χωρικής ανάπτυξης και της εδαφικής συνοχής για τα προγράμματα του ΕΣΠΑ μέσω των εργαλείων της ΟΧΕ και ΤΑΠΤοΚ.

Ωστόσο, στη περίπτωση της Θεσσαλίας, προκύπτει ένα ζήτημα ασυμμετρίας μεταξύ των κριτηρίων επιλογής στρατηγικών των νέων ΟΧΕ και των χωρικών ανισοτήτων στο εσωτερικό της περιφέρειας, με την εγκατάλειψη της υπαίθρου και ολόκληρων περιοχών ιδιαίτερα των ορεινών.

Επομένως θα έπρεπε οι πόροι των Χωρικών Εργαλείων να κατανεμηθούν με βάση αυτή τη χωρική εξέλιξη. Δηλαδή, η επιλογή των ΟΧΕ στη Θεσσαλία, να λάβει υπόψη τα δύο πρώτα κριτήρια επιλογής περιοχών και στρατηγικών ΟΧΕ (πλαίσιο 1).

Πλαίσιο 1

Με βάση τις κανονιστικές και εθνικές προβλέψεις για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, οι ΟΧΕ θα εφαρμοστούν σε περιοχές με τα εξής χαρακτηριστικά:

- Αναπτυξιακή υστέρηση, μείωση πληθυσμού και ύπαρξη σημαντικών εμποδίων ανάπτυξης
- Ύπαρξη περιορισμένων διασυνδέσεων με αστικά κέντρα και μειωμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες
- Ύπαρξη προϋποθέσεων για ανάπτυξη δικτύων οικονομικών δραστηριοτήτων με στόχο τη δημιουργία οικονομικών συσσωμάτωσης
- Ύπαρξη αξιόλογων πολιτιστικών και φυσικών πόρων με δυνατότητες αξιοποίησης για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι οι ΟΧΕ σε αντίθεση με τις ΟΧΕ-BAA που απευθύνονται στον αστικό χώρο, θα πρέπει να αφορούν υπο-περιοχές μη αστικές και με ειδικά αναπτυξιακά ζητήματα (πλαίσιο 2).

Πλαίσιο 2

Για την τρέχουσα περίοδο, η σημασία της χωρικής ανάπτυξης αναδεικνύεται μέσα από τη θεσμοθέτηση του ξεχωριστού Στόχου Πολιτικής 5 «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της,

μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των εδαφικών τύπων και των τοπικών πρωτοβουλιών». Ο Στόχος αυτός περιλαμβάνει δύο ειδικούς στόχους οι οποίοι διακρίνουν τις παρεμβάσεις στις αστικές περιοχές και στις περιοχές της υπαίθρου:

5i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές

5ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.

Εφόσον στην νέα προγραμματική περίοδο συνεχίσει η εφαρμογή των ίδιων στρατηγικών των ΟΧΕ της περιόδου 2014-2020, λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτές δεν απαντούν ακριβώς στα βασικά χωρικά κριτήρια επιλεξιμότητας (όπως αναφέρονται πιο πάνω), κρίνεται απαραίτητο αυτές οι στρατηγικές να επανεξεταστούν, ενσωματώνοντας όμορες ή γειτονικές προβληματικές περιοχές.

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τη συνολική Δημόσια Δαπάνη (ΔΔ) που διατίθεται για τις χωρικές στρατηγικές της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027 σε σχέση μ' εκείνες της προηγούμενης.

Πίνακας 1

Περίοδος	ΠΕΠ	ΣΒΑΑ	ΟΧΕ	σύνολο
2014-20	376.696.492	48.429.429	0	48.429.429
2021-27	553.885.667	71.645.627	27.546.342	99.191.969

Για την βέλτιστη αξιοποίηση του Χωρικού Εργαλείου των ΣΒΑΑ, προτείνονται οι παρακάτω επισημάνσεις:

- Οι περιοχές παρέμβασης των **ΣΒΑΑ** να προκύπτουν από ειδικές μελέτες αξιολόγησης των αναγκών, κινητοποιώντας το ερευνητικό δυναμικό των Πανεπιστημίων, τους αρμόδιους φορείς των πόλεων και εκπροσώπους διαφόρων συλλογικοτήτων των πόλεων, ώστε να επιλεγεί για καθένα από τα αστικά κέντρα, αν ο στρατηγικός σχεδιασμός θα εστιάζει σε παρέμβαση σε τμήμα της πόλης, στο σύνολο του πολεοδομικού συγκροτήματος και ιδιαίτερα τις περιαστικές περιοχές.
- Να ληφθεί υπόψη η εμπειρία από την υλοποίηση αντίστοιχων ΣΒΑΑ στην Προγραμματική Περίοδο 2014-20, στη Θεσσαλία αλλά και σε άλλες Περιφέρειες της Ελλάδας.
- Η αποτελεσματικότητα της διαβούλευσης εξαρτάται όχι μόνο από την υποστήριξη που διασφαλίζει μια συνεκτική ομάδα διοίκησης σε επίπεδο Περιφέρειας, αλλά και την απόκτηση ικανότητας των τοπικών φορέων και δρώντων να συμμετέχουν ενεργά σ' αυτή.

Επιπλέον των ΟΧΕ «Βορείων Σποράδων» και «Διαδρομή Πολιτισμού - Τουρισμού» οι οποίες πρέπει να εγκριθούν για τη συνέχισή τους και στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο, το ΠΕΠ 2021-27 προβλέπει την έγκριση μιας επιπλέον ΟΧΕ «**Περιοχές που καταγράφουν αναπτυξιακή υστέρηση, μείωση πληθυσμού και ύπαρξη σημαντικών εμποδίων ανάπτυξης**».

2.1.2.2 Προγράμματα LEADER

Στην Θεσσαλία εγκρίθηκαν 4 προγράμματα Leader για την περίοδο 2014-2020, ένα για κάθε ΠΕ. Ο εγκεκριμένος Π/Υ των προγραμμάτων φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πρόγραμμα ΠΕ	Π/Υ
Τρικάλων (ΟΤΔ ΚΕΝΑΚΑΠ ΑΕ)	5.050.000
Καρδίτσας (ΟΤΔ ΑΝΚΑ ΑΕ)	6.300.000
Λάρισας (ΟΤΔ ΑΕΝΟΛ ΑΕ)	8.100.000
Μαγνησίας (ΟΤΔ ΕΑΠ ΑΕ) / περιλαμβάνονται δράσεις ΕΤΘΑ	7.050.000
ΣΥΝΟΛΟ	26.500.000

Θεματικά οι 4 στρατηγικές παρουσιάζουν μια σχετική διαφοροποίηση της στόχευσής τους.

Όσον αφορά την τομεακή τους εστίαση, επιδιώκουν την ανάπτυξη του αγροδιατροφικού τομέα για Λάρισα και Τρίκαλα, του τουριστικού τομέα στη Μαγνησία, ενώ στη Καρδίτσα αναπτύσσεται μια πιο οριζόντια προσέγγιση με επίκεντρο τη βελτίωση της επιχειρηματικότητας.

Όσον αφορά τα «εργαλεία» της Στρατηγικής, φαίνεται ότι δεν επιδιώκεται μια προσέγγιση βελτίωσης των μέσων και των ικανοτήτων για την αξιοποίηση των ενδογενών δυναμικών, αλλά η προώθηση παρεμβάσεων για τη βελτίωση των υλικών μέσων υποστήριξης της στόχευσης (επιχειρήσεις, υποδομές). Η οριζόντια διασύνδεση των θεματικών της στρατηγικής διαφαίνεται ως ένα βαθμό μόνο στα προγράμματα των Τρικάλων και της Καρδίτσας.

Η στρατηγική των leader δεδομένου ότι σχεδιάζεται στην κλίμακα κάθε Περιφερειακής Ενότητας, δεν επιτρέπει οι προσκλήσεις και οι δράσεις που επιλέγονται να απαντήσουν στις ιδιαιτερότητες και στις ανάγκες των επιμέρους περιοχών της υπαίθρου. Το πρόβλημα ενισχύεται από το γεγονός ότι τα Επιχειρησιακά Προγράμματα των Δήμων και οι Αναπτυξιακές τους Στρατηγικές, εστιάζουν περισσότερο σε υποδομές και λιγότερο στην ανάδειξη τοπικών εδαφικών πόρων.

Συνολικά οι δράσεις για επιχειρηματικότητα και υποδομές καλύπτουν το 83% της χρηματοδότησης.

Κατά την προγραμματική περίοδο 2023-2027 το LEADER θα αποτελέσει για μια ακόμα φορά ένα βασικό εργαλείο ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών ως ξεχωριστή παρέμβαση του Στρατηγικού Σχεδίου της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής τουλάχιστον στο 5% των πόρων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη συνεργατικών δράσεων και πρωτοβουλιών με κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση. Βασικά στοιχεία των τοπικών στρατηγικών σε αυτή την προγραμματική περίοδο είναι η υλοποίηση δράσεων σύμφωνα με τους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας (Green Deal) και της Πράσινης Βίβλου για την αγροτική ανάπτυξη, η καινοτομία για την αντιμετώπιση των κοινωνικο-οικονομικών προβλημάτων, η προώθηση της κυκλικής οικονομίας και της βιοοικονομίας, η αξιοποίηση των ΤΠΕ και η ανάπτυξη των πολιτικών των «Εξυπνων Χωριών»

(Smart Villages) για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση χρόνιων προβλημάτων μικρών υπο-περιοχών των περιοχών LEADER.

Η πείρα έχει δείξει ότι το LEADER μπορεί να επιφέρει πραγματική διαφορά στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων στις αγροτικές περιοχές, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εξεύρεση καινοτόμων απαντήσεων σε παλαιά και νέα προβλήματα του αγροτικού χώρου και να καταστεί ένα σημαντικό εργαλείο για την οικοδόμηση τοπικών ικανοτήτων και τον πειραματισμό νέων τρόπων αντιμετώπισης των αναγκών των αγροτικών κοινοτήτων.

Πίνακας 2 Εγκεκριμένα Προγράμματα LEADER/ΤΑΠΤΟΚ της περιόδου 2023-2027.

Ομάδες Τοπικής Δράσης	Π/Υ Δημόσιας Δαπάνης
Αναπτυξιακή Τρικάλων Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α. (ΚΕΝΑΚΑΠ Α.Ε.)	5.450.000
Αναπτυξιακή Καρδίτσας Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α. (ΑΝ.ΚΑ. Α.Ε.)	5.540.000
Αναπτυξιακός Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης Νομού Λάρισας Α.Ε. (ΑΕΝΟΛ Α.Ε.)	5.690.000
Αναπτυξιακός Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας (Αναπτυξιακή Πήλιου Α.Ε.)	5.840.000
ΣΥΝΟΛΟ	22.520.000

2.1.2.3 Επιχειρησιακά Προγράμματα Δήμων

Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ) των Δήμων αποτελούν εργαλεία σχεδιασμού τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής. Τα τελευταία χρόνια τα ΕΠ έχουν αποσυνδεθεί από την υποχρέωση και προϋπόθεση για την ψήφιση του Προϋπολογισμού του Δήμου. Επίσης καταργήθηκε ο έλεγχος νομιμότητας της διαδικασίας εκπόνησης από το Υπ. Εσωτερικών. Η εκπόνησή τους βασίστηκε κυρίως στο ανθρώπινο δυναμικό των Δήμων. Ωστόσο μετά το 2020 η εκπόνησή τους μπορεί να ανατεθεί σε εξωτερικούς συμβούλους ή στους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς της ΤΑ.

Η αξιολόγηση από την μέχρι σήμερα εμπειρία της κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων έχει ως εξής:

- Διαμορφώνεται ένα επιχειρησιακό σχέδιο κυρίως τομεακών δράσεων. Δεν υπάρχει ολοκληρωμένος χαρακτήρας, ούτε προσπάθεια διαμόρφωσης και ανάδειξης οριζόντιων συνεργασιών.
- Σημαντικός παράγοντας για την ποιότητα του σχεδιασμού που γίνεται, αποτελούν οι τοπικές διαβούλευσεις, οι οποίες είτε πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της θεσμικής υποχρέωσης, είτε δεν υποστηρίζονται από διαδικασίες, πληροφόρηση-ενημέρωση, έτσι ώστε να οδηγούν σε ουσιαστικές και αποτελεσματικές προτάσεις – ιδέες.
- Ο σχεδιασμός που γίνεται έχει χαμηλό βαθμό εφαρμοστικότητας, δεδομένου ότι η χρηματοδότηση δεν είναι εξασφαλισμένη. Για τις σχεδιαζόμενες δράσεις αναζητούνται πηγές χρηματοδότησης από ανταγωνιστικά προγράμματα (ΠΕΠ, Εθνικές και Ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις) χωρίς να είναι γνωστό εάν και πότε θα υπάρξει χρηματοδότηση (οι ίδιοι πόροι είναι ελάχιστοι). Μοιραία, ο σχεδιασμός που γίνεται, εφαρμόζεται σε μικρό βαθμό στην πράξη.

Οι υπαιθριακοί Δήμοι αναζητούν συχνά χρηματοδοτήσεις χωρίς να επικεντρώνονται στη διαμόρφωση παρεμβάσεων που πραγματικά έχουν ανάγκη χρηματοδότησης. Αποτέλεσμα είναι να εξασφαλίζουν συχνά πόρους για έργα δευτερεύουσας σημασίας για την περιοχή τους. Στη λογική αυτή επιδιώκουν περισσότερο την ένταξή τους σε θεματικά διαδημοτικά δίκτυα

εθνικής κλίμακας, παρά να εστιάζουν στις ενδογενείς διαδικασίες οργάνωσης των ίδιων θεματικών στο εσωτερικό της περιοχής τους. Οι τοπικές πολιτικές που διαμορφώνονται είναι συνήθως αμιγώς τομεακές χωρίς να επιδιώκονται οριζόντιες συνεργασίες, επιχειρησιακά οργανωμένες.

2.1.2.4 Τοπικός Χωροταξικός Σχεδιασμός

Σε τοπικό επίπεδο εφαρμόζονται πλέον (Ν. 4759/2020) τα Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια³ (ΤΠΣ) και τα Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΕΠΣ). Τα ΤΠΣ καλύπτουν την έκταση μιας ή περισσότερων δημοτικών ενοτήτων ενός ή περισσότερων Δήμων. Τα ΤΠΣ εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Περιφερειακών και των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων και περιλαμβάνουν τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την επίτευξη των σκοπών τους. Με τα ΤΠΣ καθορίζονται για κάθε δημοτική ενότητα οι Οικιστικές Περιοχές, οι Περιοχές Παραγωγικών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων, οι Περιοχές Προστασίας και οι Περιοχές Ελέγχου των Χρήσεων Γης.

Με βάση την πρόσφατη νομοθεσία (Ν.4759/20) η Περιφέρεια παρακολουθεί και αξιολογεί την εφαρμογή των ρυθμίσεων των ΤΠΣ και συντάσσει εκθέσεις αξιολόγησης οι οποίες κοινοποιούνται στους ενδιαφερόμενους φορείς (Δήμοι, Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ΥΠΕΝ).

Μέχρι στιγμής, δεν έχει εγκριθεί κανένα ΤΠΣ του ν.4759/20, ενώ ένας σημαντικός αριθμός ΤΠΣ Δημοτικών Ενοτήτων (ΔΕ) βρίσκεται υπό ανάθεση. Σε ισχύ είναι συνολικά Τοπικά Σχέδια σε 24 ΔΕ της Θεσσαλίας (Λάρισας 8 ΔΕ, Μαγνησίας 6 ΔΕ, Τρικάλων 4 ΔΕ και Καρδίτσας 6 ΔΕ). Το Περιφερειακό Χωροταξικό του 2003 αναθεωρήθηκε το 2018.

Η αξιολόγηση της μέχρι σήμερα εφαρμογής των ΤΠΣ συνοψίζεται ως εξής:

- **Γενικά:** Τα ΤΠΣ διαμορφώνουν ένα χωρικό πλαίσιο κυρίως προστασίας από αναπτυξιακές παρεμβάσεις οι οποίες μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα (συγκρούσεις χρήσεων γης, περιβάλλον, πολιτιστική κληρονομιά κλπ). Δεν αποτελούν ένα εργαλείο έκφρασης της ανάπτυξης στο χώρο με δυναμικό τρόπο. Ο χώρος εκλαμβάνεται εν μέρει ως αναπτυξιακό υπόβαθρο και βασική παράμετρος του πλαισίου διαβίωσης (τοπικοί δρώντες, μελετητές, υπηρεσίες ελέγχου). Η προσέγγιση της προστασίας υπερτερεί έναντι της υποστήριξης των αναπτυξιακών δυναμικών και προτεραιοτήτων και της αποτελεσματικής ένταξης τους στον χώρο.

Χρονοβόρα διαδικασία αναθεώρησης – τροποποίησης

- **Εκπόνηση-έγκριση:** Δεν υπάρχει ουσιαστική διαβούλευση με τον Δήμο και την Τοπική Κοινωνία. Η όποια διαδικασία διαβούλευσης σταματά, ουσιαστικά και τυπικά, στην Α` Φάση (ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης). Μετά την επιλογή σεναρίου από το Δημοτικό Συμβούλιο κατά την εκπόνηση της Α` φάσης, ο Δήμος (ή οι Δήμοι), δεν γνωρίζουν την εξέλιξη της μελέτης, παρά μόνο όταν γίνει ΦΕΚ. Ο εκάστοτε Δήμος, σύμφωνα με τα οριζόμενα, δεν προβλέπεται ούτε να παραστεί κατά την έγκριση του οικείου ΤΠΣ, κατά την σχετική συνεδρίαση έγκρισης του ΚΕΣΥΠΟΘΑ.

Η παρακολούθηση της εκπόνησης είναι προβληματική, χωρίς εξειδικευμένους αξιολογητές κι άρα έχουμε αδυναμία των Δήμων στο να συμμετέχουν ουσιαστικά στη διαδικασία εκπόνησης-κατάρτισης των Σχεδίων. Η αδυναμία αυτή αντανakλάται και

³ πρώην ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, Τοπικό Χωροταξικό Σχέδιο (ΤΧΣ)

στη συμβολή που θα έπρεπε να έχουν οι Δήμοι στην κατάρτιση υπερκείμενων σχεδίων (τουλάχιστον το Περιφερειακό, αλλά και τα Ειδικά Εθνικά).

Η διαδικασία εκπόνησης-έγκρισης είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα. Ωστόσο, η διαδικασία εκπόνησης-έγκρισης των ΤΠΣ & ΕΠΣ του προγράμματος "Κ. Δοξιάδης", προβλέπει πολύ μικρούς χρόνους σε σχέση με τα προηγούμενα χωρικά σχέδια (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ), καθόσον θα πρέπει να εγκριθούν μέχρι την 31.12.2025.

- **Εφαρμογή:** Επί της ουσίας τα βασικά πλαίσια που βάζουν σήμερα τα ΤΠΣ, οι κανονιστικές τους ρυθμίσεις δηλαδή, αφορούν κυρίως τις επεκτάσεις των οικισμών, τους μέσους συντελεστές δόμησης και οι χρήσεις γης. Τα ΤΠΣ δεν συνδέονται με κάποιου είδους δεσμεύσεις προς τη διοίκηση (μικρή δεσμευτικότητα). Ακόμη και το Πρόγραμμα Δράσης που περιλαμβάνεται (απαραίτητα έργα και μελέτες) δεν δεσμεύει κανέναν.

2.1.2.5 Προκλήσεις για τον σχεδιασμό Στρατηγικών Χωρικής Ανάπτυξης

Τα Χωρικά Εργαλεία ενεργοποιούν μια **κοινωνικο-χωρική διαδικασία** η οποία καταλήγει στο σχεδιασμό με βάση ένα κοινωνικό σύμφωνο και δράσεις που συγκεντρώνουν τις προσπάθειες και τους πόρους των φορέων. Η δυσκολία εντοπίζεται στην έλλειψη γνώσης και εμπειρίας ανάδειξης και ενεργοποίησης των πόρων μέσω αποτελεσματικών δράσεων. Φαίνεται επομένως ότι είναι απαραίτητη, στο πλαίσιο της διαδικασίας χάραξης της στρατηγικής, η διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος μάθησης γύρω από την μετατροπή του πόρου σε τελικά αγαθά και υπηρεσίες.

Τελικά, η πρόκληση για τις δύσκολες περιοχές είναι να εντάσσονται στα χωρικά εργαλεία ταυτόχρονα **εδαφικές ή τοπικές αναπτυξιακές στρατηγικές**, που υπάρχουν και εφαρμόζονται σε αυτές. Αυτό σημαίνει ότι ένα κριτήριο επιτυχίας αυτών των Χωρικών Εργαλείων είναι η συμβολή τους στη συνεκτικότητα της συνολικής πολιτικής δράσης. Αυτό εξαρτάται από την ικανότητα συντονισμού των διαφόρων πολιτικών και εργαλείων.

2.1.2.6 Σύνδεση χωρικών εργαλείων και καινοτομίας

Οι κοινωνικές, θεσμικές και εμπορικές καινοτομίες μπορεί να είναι το σύνολο ή μέρος της ολοκληρωμένης διαδικασίας σχεδιασμού χωρικών εργαλείων. Ένα μεγάλο μέρος από τα αναμενόμενα αποτελέσματα του σχεδιασμού και της εφαρμογής των χωρικών εργαλείων εξαρτώνται από την ικανότητα να ακολουθηθεί μια γενική διαδικασία σχεδιασμού και διαχείρισης για την ένταξη κοινωνικών και θεσμικών καινοτομιών. Το διακύβευμα συνίσταται στους τρόπους και στα πεδία που μπορούν να παράξουν καινοτομία, είτε ως προαπαιτούμενο του σχεδιασμού, είτε ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του ίδιου του σχεδίου.

Τα βασικά εμπόδια και ελλείμματα ανά κατηγορία συνοψίζονται ως εξής:

A. Κοινωνική καινοτομία

Μορφές συνεργασίας και συντονισμού, και υποστήριξη:

- Έλλειψη εμπειρίας στη λειτουργία και στο συντονισμό πολυεταίρικών μορφών συνεργασίας (γεωργικά παραγωγικά συστήματα, διατομεακές συνεργασίες, διαχείριση χρήσεων γης, διαχείριση φυσικών πόρων)
- Έλλειμμα στην οργάνωση και λειτουργία διαβουλεύσεων
- Αδυναμία ουσιαστικής υποστήριξης των παραπάνω μορφών συνεργασίας και πρωτοβουλιών.

- Έλλειψη ικανότητας για οργάνωση και ενεργή λειτουργία μικρών διακυβερνήσεων

Στην περίπτωση της ενεργοποίησης και αξιοποίησης των χωρικών εργαλείων το ζήτημα που εντοπίζεται στο πεδίο της κοινωνικής καινοτομίας αφορά τις δυσκολίες κινητοποίησης δρώντων με διαφορετικές ικανότητες, απαραίτητοι για τη διεπιστημονική και διεπαγγελματική συμμετοχή στη διάγνωση και σχεδιασμό της στρατηγικής ή του σχεδίου δράσης. Η αδυναμία εντοπίζεται στο σχηματισμό ευρύτερων και συμμετοχικών μορφών συντονισμού (διακυβέρνηση) όπου χρειάζεται υποστήριξη, οργάνωση και διαδικασίες μάθησης.

Β. Θεσμική καινοτομία

Η θεσμική καινοτομία προσεγγίζεται ως μια σωρευτική και ενδογενής διαδικασία αλληλεπιδράσεων μεταξύ οργανισμών «διάχυσης» και οργανώσεων «καταναλωτών» θεσμικών κανόνων. Οι ασύμμετρες θέσεις των οργανισμών σε σχέση με ημιτελείς και πολλαπλούς θεσμικούς κανόνες είναι η πηγή καινοτόμων τρόπων δράσης. Αυτή η καινοτομία είναι απαραίτητη για τη διαμόρφωση ενός κοινού πλαισίου συλλογικής δράσης, η οποία ωστόσο, εξαρτάται από την ικανότητα όσων επιχειρούν την θεσμική καινοτομία να κινητοποιήσουν ομάδες φορέων και επαρκείς πόρους (σύνδεση με την ποιότητα της διάγνωσης και των διαβουλεύσεων).

Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στα εταιρικά σχήματα των χωρικών εργαλείων ως παραγωγοί συλλογικών ρυθμιστικών πλαισίων. Η πραγμάτωση αυτών των θεσμών από τα σχήματα αυτά, επιτρέπει την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας αυτών των συλλογικών ρυθμίσεων. Πχ στην περίπτωση του ρυθμιστικού πλαισίου της επιλεξιμότητας των δράσεων των χωρικών εργαλείων διαμορφώνονται κανόνες που εστιάζουν στην τομεακή και κλαδική ρύθμιση, παρά στις τοπικές εδαφικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες.

Το θεσμικό και το χρηματοδοτικό πλαίσιο δεν αναγνωρίζει τις άτυπες (θεσμικές) συνεργασίες (π.χ. δικτύωσεις, νέες συλλογικότητες, δημιουργία κοινών προϊόντων κλπ), ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που αφορούν κοινά ή και δημόσια αγαθά. Μια από τις κινητήριες δυνάμεις για παραγωγή και ένταξη καινοτομικών πρωτοβουλιών στο σχεδιασμό των χωρικών εργαλείων είναι η απόκτηση ικανότητας ενσωμάτωσης άτυπων θεσμών με συλλογική διάσταση.

- Δεν τις υποστηρίζει (μορφές δικτύωσης)
- Δεν τις χρηματοδοτεί (π.χ. ΠΑΑ)

Αδυναμία υιοθέτησης προσαρμοσμένων τεχνολογικών εργαλείων υποστήριξης της διαχείρισης των Συνεργασιών (εργαλεία λήψης αποφάσεων-δίκτυα συνεργασίας, χωρικές αποφάσεις, ηλεκτρονικό εμπόριο, κ.ά.α.)

Γ. Καινοτομία για Προϊόντα – Αγορές

Αυτή η καινοτομία χαρακτηρίζεται από μια χωρική διάσταση εφόσον βασικός στόχος της είναι να αναδείξει και εγγυηθεί τους οριζόντιους δεσμούς των τοπικών οικονομικών (γεωργία, μεταποίηση, τουρισμός) αλλά και τους κάθετους δεσμούς με τους διάφορους τόπους.

- Εδαφικοί πόροι – εδαφικά προϊόντα. Η προσέγγιση για την αξιοποίηση των πόρων απαιτεί συγκεκριμένες προδιαγραφές και εργαλεία: αφενός, για την ταυτοποίηση των πόρων εφαρμογή εδαφικής διάγνωσης, διαβουλεύσεων και δεσμεύσεων οι οποίες δεν ακολουθούνται και αφετέρου, για την ανάδειξη και ενεργοποίηση των πόρων (τοποθέτηση στην αγορά) επιλογή μορφής συνεργασίας και συντονισμού (διακυβέρνηση)

- **Εδαφικό Μάρκετινγκ.** Το εδαφικό μάρκετινγκ προκύπτει από την ικανότητα μιας περιοχής να εξασφαλίσει μέσω της εδαφικής στρατηγικής την τροφοδότηση με στοιχεία ταυτοτικά του τόπου και του προϊόντος ή της προσφερόμενης υπηρεσίας, ώστε η προβολή τους να μεταφέρει στον καταναλωτή τη στενή τους σχέση με το τόπο προέλευσης.
- **Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης.** Αποτελεί όχι μόνο ισχυρό εργαλείο για την εγγύηση των ισχυρισμών ποιότητας και αυθεντικότητας ενός προϊόντος αλλά και ένδειξη της ικανότητας της πολυεταιρική δομής να οργανώσει τον συντονισμό και τον έλεγχο των υποχρεώσεων και δεσμεύσεων ως προς την αγορά

2.1.3 Δεξιότητες και εκπαίδευση για την ενίσχυση των ανθρώπινων πόρων

Σημαντικά θέματα που σχετίζονται με τους ανθρώπινους πόρους, το εκπαιδευτικό σύστημα, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, θεσμοθετήθηκαν με τη νομοθεσία, Ν. 4763/2020 (ΥΠΑΙΘ) και Ν. 4921/2022 (ΥΠΕΚΥ). Θεσπίζεται το σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και η στρατηγική για την αναβάθμιση δεξιοτήτων των απασχολούμενων και η διασύνδεση με την αγορά εργασίας. Διαμορφώνεται πλαίσιο παρακολούθησης των τάσεων της αγοράς εργασίας, την αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης, την πρόσβαση σε προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης κ.α.

Η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων στην περιφέρεια, βασίζεται στις βαθμίδες της τυπικής εκπαίδευσης, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που προσφέρουν τα ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ και σε Μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο τα ΙΕΚ. Στη Θεσσαλία λειτουργούν επαρκή Κέντρα Δια Βίου Μάθησης, καλύπτοντας τις ανάγκες συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Επίσης, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας διαθέτει αντίστοιχο ΚΕΔΙΒΙΜ και θεσμοθετημένες δυνατότητες παρέμβασης. Οι εκπαιδευτικοί φορείς καλούνται να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες της αγοράς εργασίας, τις αναπτυξιακές τάσεις και προοπτικές. Στο πλαίσιο αυτό υπάρχει η δυνατότητα ένταξης εργαζομένων και ανέργων σε διαδικασίες επαναπροσδιορισμού και εξειδίκευσης γνώσεων και δεξιοτήτων.

Σε μία παγκόσμια πραγματικότητα ταχύτατων οικονομικών και τεχνολογικών εξελίξεων, αλλά και μέγιστων προκλήσεων όπως η κλιματική αλλαγή, απαιτούνται αντίστοιχες σημαντικές παρεμβάσεις κοινωνικής προσαρμογής.

Κύριες παγκόσμιες τάσεις συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, το ψηφιακό μετασχηματισμό, την παγκοσμιοποίηση του εμπορίου, τους οικονομικούς και πολιτικούς συσχετισμούς, τις απαιτήσεις αυξημένης και εστιασμένης εξωστρέφειας. Σύμφωνα με την ΕΣΕΕ, βαρύνουσα είναι η σημασία των τεχνολογικών επενδύσεων και της καινοτομίας, της ευελιξίας της οικονομίας, του κλάδου της αγροδιατροφής και της βιομηχανίας, της προστασίας του περιβάλλοντος, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας και άλλων κρίσιμων παραγόντων που αφορούν το οικονομικό και κοινωνικό γίνεσθαι στην μελλοντική προβολή του.

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει αρκετές υστερήσεις και εσωτερικές ανισότητες και αδυναμίες αλλά και σημαντικά πλεονεκτήματα και οφείλει να προσαρμόσει τις κατάλληλες λύσεις και προτάσεις. Απαιτείται έξυπνη αξιοποίηση των διαθέσιμων μέσων και δράσεις συνέργειας.

Παράλληλα, η κοινωνική συνοχή βασίζεται και στην απασχόληση, η οποία αφορά εργαζόμενους και ανέργους, στη βάση της προοπτικής προσαρμογής στο διαμορφούμενο περιβάλλον και τη διεύρυνση και βελτίωση της παραγωγικής βάσης.

Το σύστημα της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης περιλαμβάνει τις παρακάτω κύριες συνιστώσες:

- 1. Πάροχοι κατάρτισης.** Τα ΚΔΒΜ αδειοδοτούνται με τις διατάξεις του ν. 4763/2020 (ΦΕΚ Α 254), όπως ισχύει, της με αρ. 141267/Κ6/4-11-2021 (ΦΕΚ Β' 5159/05.11.2021) Απόφασης του Γενικού Γραμματέα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Δια Βίου Μάθησης και Νεολαίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, συνδυαστικά με διατάξεις της παρ. Θ του ν. 4093/2012. Οι αδειοδοτημένες δομές ανέρχονται σε 254. Για την ένταξη παρόχων (Κ.Δ.Β.Μ) σε μια από τις 3 βαθμίδες κατάταξης, ο κάθε πάροχος, πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις της υπ' αριθμ. 65809/12-7-2022 υπουργικής Απόφασης (Β' 3703). Στην παρούσα φάση έχουν ενταχθεί 184 ΚΔΒΜ στα μητρώα παρόχων κατάρτισης της ΔΥΠΑ. Υπάρχει επάρκεια δομών και στις 4 Π.Ε. της Θεσσαλίας. Στο επικαιροποιημένο Μητρώο Παρόχων Κατάρτισης Κ.Ε.Δι.Βι.Μ των Α.Ε.Ι. της ΔΥΠΑ έχουν ενταχθεί 11 Κ.Ε.Δι.Βι.Μ. Μεταξύ αυτών και η Δομή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.
- 2. Πιστοποιημένοι Εκπαιδευτές.** Το Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτικής Επάρκειας των Εκπαιδευτών Ενηλίκων της Μη Τυπικής Εκπαίδευσης έχει σχεδιαστεί από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.), οριστικοποιήθηκε με τη συμμετοχή της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης και θεσμοθετήθηκε με την Υπουργική Απόφαση αριθμ. ΓΠ/20082/ΦΕΚ Β' 2844/23-10-2012. Οι εκπαιδευτές πιστοποιούνται σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες και κατόπιν εξετάσεων. Κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, θέματα που ανακύπτουν σχετίζονται με την επάρκεια του μητρώου σε εξειδικευμένα αντικείμενα εκπαίδευσης, κυρίως ψηφιακά, καθυστερήσεις στη διαδικασία για τη χορήγηση σύμφωνης γνώμης σε περίπτωση έλλειψης σε συγκεκριμένες ειδικότητες, και καθυστερήσεις προσαρμογής στις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις.
- 3. Επαγγελματικά περιγράμματα.** Υπεύθυνος φορέας για τα επαγγελματικά περιγράμματα είναι ο ΕΟΠΠΕΠ. Το 2009 δημιουργήθηκαν 204 επαγγελματικά περιγράμματα σε συνεργασία με τους θεσμικούς Κοινωνικούς Εταίρους, τα οποία δεν επικαιροποιήθηκαν ως σήμερα. Εντός του 2024 αναμένεται η επικαιροποίηση των υφισταμένων επαγγελματικών περιγραμμάτων και η εκπόνηση νέων. Τα βασικά προβλήματα εστιάζονται σε καθυστερήσεις της επικαιροποίησης των επαγγελματικών περιγραμμάτων με εύλογη περιοδικότητα και την έλλειψη επαγγελματικών περιγραμμάτων σε σύγχρονα επαγγέλματα ώστε να ακολουθούν την εξέλιξη της αγοράς εργασίας και τις τεχνολογικές εξελίξεις.
- 4. Πιστοποιημένα προγράμματα.** Με το ν. 4763/2020 "Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και ΔΒΜ κτλ"(ΦΕΚ 254/21.12.2020), και ειδικότερα στα άρθρα 57 & 66, προβλέπονται σχετικά με τα προγράμματα Κέντρων Δια Βίου Μάθησης τα εξής: (α) Εκπαιδευτικά προγράμματα, των οποίων το αποτέλεσμα πρόκειται να οδηγήσει σε οποιασδήποτε μορφής πιστοποίηση, καθώς και όσα χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή ενωσιακούς πόρους και παρέχονται από τα Κ.Δ.Β.Μ., υποβάλλονται προς πιστοποίηση στον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.. (β) Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, εξειδικεύονται τα κριτήρια και καθορίζεται η διαδικασία πιστοποίησης των προγραμμάτων των Κ.Δ.Β.Μ. και κάθε άλλο συναφές θέμα. Οι ειδικότερες απαιτούμενες

Υπουργικές αποφάσεις δεν έχουν εισέτι εκδοθεί. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τα Κ.Δ.Β.Μ., υποχρεούνται να υποβάλουν προς πιστοποίηση τα προγράμματά τους (Ν. 5015/2023). Αναμένεται η ενεργοποίηση της νομοθεσίας για την πιστοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης. Προτείνεται η εκπόνηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε συνεργασία των ΚΔΒΜ και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

5. **Πιστοποίηση προσώπων.** Η πιστοποίηση προσώπων παρέχεται με βάση τυποποιημένες διαδικασίες σύμφωνα με το διεθνές πρότυπο ISO/IEC 17024 που είναι ελεγμένες από τους αρμόδιους φορείς διαπίστευσης ή τον ΕΟΠΠΕΠ. Τα κύρια προβλήματα της διαδικασίας είναι ότι η αγορά της πιστοποίησης προσώπων (με φορείς διαπιστευμένους από τον ΕΣΥΔ) δεν είναι επαρκώς ώριμη και τα χορηγούμενα πιστοποιητικά δεν οδηγούν σε επαγγελματικά δικαιώματα.
6. **Μηχανισμός διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας.** Σημαντικός παράγοντας για την επιλογή των πολιτικών της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, διαδραματίζει ο Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Σύμφωνα με το Ν. 3191/2003, αρμόδιος φορέας για το Σύστημα Έρευνας των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας του ΕΣΣΕΕΚΑ είναι το ΕΙΕΑΔ, το οποίο πρόσφατα καταργήθηκε και ενσωματώθηκε στο Υπουργείο Εργασίας. Ο ιστότοπος του Εθνικού Μηχανισμού Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας είναι <https://mdaae.gr/>. Σύμφωνα με το Ν. 3879/2010, ο περιφερειακός μηχανισμός για τη διάγνωση αναγκών της αγοράς εργασίας σε συνεργασία με την Περιφερειακή Επιτροπή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης – Κατάρτισης της Περιφέρειας Θεσσαλίας, θα πρέπει να οργανώνει έρευνες συλλογής πρωτογενών στοιχείων σε ετήσια βάση, ώστε να αποτελέσει εργαλείο σχεδιασμού και εφαρμογής περιφερειακής πολιτικής στην αγορά Εργασίας. Οι εκροές του Περιφερειακού Συστήματος Διάγνωσης θα μπορούσαν να ομαδοποιηθούν σε τρεις γενικές κατηγορίες: (α) Προσφορά και ζήτηση εργασίας σε κλαδικό επίπεδο, (β) Προσφορά και ζήτηση εργασίας σε επίπεδο επαγγέλματος, (γ) Προσφορά και ζήτηση σε επίπεδο δεξιοτήτων, ικανοτήτων, γνώσεων, και (δ) Προτάσεις εκπαίδευσης και απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη θεσμοθέτησης και λειτουργίας του περιφερειακού μηχανισμού για τη διάγνωση αναγκών της αγοράς εργασίας.
7. Εξετάζοντας τα δύο μεγαλύτερα έργα κατάρτισης στη χώρα (ΔΥΠΑ & Προγράμματα ΕΠΑΝΕΚ) διαπιστώνουμε ότι σήμερα η μεθοδολογία για την επιλογή αντικειμένων κατάρτισης στηρίχθηκε σε προτάσεις της ΔΥΠΑ, καθώς και σε στοιχεία και μελέτες των δικαιούχων.

2.1.4 Κύριες προκλήσεις εν όψει του 2030

Για τη Θεσσαλία, οι προκλήσεις στους τομείς της Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Διάχυσης Γνώσης, των Χωρικών Εργαλείων Πολιτικής, και των Δεξιοτήτων και Εκπαίδευσης για την Ενίσχυση των Ανθρώπινων Πόρων συνδέονται άμεσα με την ανάγκη για:

1. **Ενίσχυση των δικτύων συνεργασίας:** Η δημιουργία και ενίσχυση δικτύων μεταξύ του ακαδημαϊκού και ερευνητικού κόσμου με τον παραγωγικό τομέα και τη δημόσια διοίκηση είναι κρίσιμη για την προώθηση της μεταφοράς τεχνογνωσίας και της διάχυσης γνώσης.
2. **Αναβάθμιση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας:** Η ενίσχυση και αναβάθμιση των ερευνητικών υποδομών και η προσέλκυση επενδύσεων σε καινοτόμες τεχνολογίες και διαδικασίες μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη της περιοχής.

3. **Ενίσχυση των δεξιοτήτων και της εκπαίδευσης:** Η εκπαίδευση και η συνεχής κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού σε δεξιότητες που σχετίζονται με την καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες είναι απαραίτητες για να διασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι και οι επιχειρήσεις μπορούν να προσαρμοστούν και να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες που προσφέρει η καινοτομία.
4. **Διαμόρφωση ευνοϊκού περιβάλλοντος για την καινοτομία:** Η δημιουργία ενός ευνοϊκού νομοθετικού και φορολογικού πλαισίου, καθώς και η προσφορά κινήτρων για την έρευνα και ανάπτυξη, μπορεί να ενισχύσει την καινοτομία σε περιφερειακό επίπεδο.
5. **Πρώθηση της εξωστρέφειας και της διεθνοποίησης:** Η ενθάρρυνση των επιχειρήσεων να συμμετέχουν σε διεθνείς αγορές και να αξιοποιούν διεθνείς συνεργασίες για την ανταλλαγή γνώσης και τεχνολογίας είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη της καινοτομίας.
6. **Αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών:** Η χρήση και ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητα, να βελτιώσει την ποιότητα των υπηρεσιών και να δημιουργήσει νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες.
7. **Ενίσχυση της έρευνας και ανάπτυξης:** Η επένδυση στην έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και η υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων, είναι θεμελιώδης για την προώθηση της καινοτομίας και τη δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών που μπορούν να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα της Θεσσαλίας.
8. **Καλλιέργεια κουλτούρας καινοτομίας:** Είναι σημαντικό να δημιουργηθεί κουλτούρα που να ενθαρρύνει την καινοτομία σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας, από το εκπαιδευτικό σύστημα μέχρι τις επιχειρήσεις και τον δημόσιο τομέα. Η προώθηση της επιχειρηματικότητας και η υποστήριξη των start-ups μπορούν να παίξουν κρίσιμο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία.
9. **Προσαρμογή στις αλλαγές της αγοράς εργασίας:** Η ανάπτυξη και ενίσχυση δεξιοτήτων που ανταποκρίνονται στις αλλαγές της αγοράς εργασίας και τις απαιτήσεις των νέων τεχνολογιών είναι ζωτικής σημασίας. Η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού εξασφαλίζει ότι οι εργαζόμενοι διατηρούν την εργασιακή τους επάρκεια και συμβάλλουν ενεργά στην καινοτομία.
10. **Βελτίωση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση:** Η διασφάλιση της πρόσβασης σε κεφάλαια για νέες και υφιστάμενες επιχειρήσεις που επιθυμούν να επενδύσουν στην καινοτομία είναι κρίσιμη. Η χρηματοδότηση μπορεί να προέλθει από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων προγραμμάτων, ιδιωτικών επενδύσεων και ευρωπαϊκών ταμείων.

2.2 Εμπλεκόμενοι φορείς

2.2.1 Μεταφορά τεχνολογίας και διάχυση γνώσης

Το (πρώην) **Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας ΠΘ** το οποίο πρόσφατα είναι μέρος της Μονάδας Καινοτομίας – Μεταφοράς Τεχνολογίας και Κέντρο Επιχειρηματικότητας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας είχε ως αντικείμενο την ενίσχυση της ερευνητικής ικανότητας του ΠΘ, την διασύνδεσή του με τη βιομηχανία, την μεταφορά της γνώσης που παράγεται προς την

κοινωνία και η καλλιέργεια της ιδέας της επιχειρηματικότητας εντός της ακαδημαϊκής κοινότητας (άρθρο 211 παρ. 2 Ν. 4957/2022).

Το Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας ΠΘ/(ΓΜΤ) αποτελεί σημείο επαφής μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας και της αγοράς. Είναι αρμόδιο για:

1. Τις διαδικασίες προστασίας, κατοχύρωσης και διαχείρισης των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας
2. Την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, διενέργεια επαφών με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς χρηματοδότησης με σκοπό τη διερεύνηση των δυνατοτήτων συνεργασίας και αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων
3. Την υποστήριξη στη δημιουργία τεχνοβλαστών (Spin off)
4. Την συμβουλευτική και καθοδήγηση ερευνητικών ομάδων και την υποστήριξη στην ωρίμανση ερευνητικών αποτελεσμάτων και τη διασύνδεση με την αγορά
5. Την παροχή ad hoc υπηρεσιών αξιολόγησης ευκαιριών αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων
6. Την προώθηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων
7. Την διενέργεια εξειδικευμένων δράσεων ενημέρωσης, εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και εξωστρέφειας
8. Την δικτύωση με Φορείς του οικοσυστήματος καινοτομίας, δημόσια, ιδιωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο

Η Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (ΜΟΚΕ ΠΘ) αποτελεί πλέον μέρος της της Μονάδας Καινοτομίας – Μεταφοράς Τεχνολογίας και Κέντρο Επιχειρηματικότητας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Ιδρύθηκε με απόφαση Συγκλήτου το 2008, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση: 2007-2013» και εντάσσεται σε έναν ευρύτερο σχεδιασμό για την σταδιοδρομία και την απασχόληση των αποφοίτων του ΠΘ και της σύνδεσης του Ιδρύματος με την αγορά εργασίας. Θεμελιώδεις στόχοι της ΜΟΚΕ είναι η ανάπτυξη των επιχειρηματικών και καινοτομικών ικανοτήτων των φοιτητών/τριών του ΠΘ, η υποστήριξη των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας του ΠΘ που επιθυμούν να αξιοποιήσουν ερευνητικά αποτελέσματα ή τεχνογνωσία, ή να προχωρήσουν στην ανάληψη επιχειρηματικής δράσης (π.χ. μέσα από την ίδρυση τεχνοβλαστών – spin-offs) και η ενίσχυση της καινοτομικής και επιχειρηματικής νοοτροπίας στο ευρύτερο οικοσύστημα του ΠΘ. Πέρα από την εκπαίδευση φοιτητών σε θέματα επιχειρηματικότητας, στα 20 έτη λειτουργίας της, η ΜΟΚΕ παρακολούθησε και υποστήριξε πολλά και σημαντικά επιχειρηματικά εγχειρήματα, σε διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους (π.χ., Intale, SDENG, Mountland, ΦΥΛΩ ΚΟΙΝΣΕΠ, ArtGO ΚΟΙΝΣΕΠ, Augmenta, HOPWave, Optisolio, Oliveex). Τα περισσότερα από αυτά ξεκίνησαν από φοιτητές που συμμετείχαν στα μαθήματα και τις δραστηριότητες της ΜΟΚΕ, ενώ άλλα είχαν διαφορετική αφετηρία και συναντήθηκαν με τις δραστηριότητες της ΜΟΚΕ κατά την πορεία ανάπτυξής τους.

Δίκτυο ΠΡΑΞΗ. Η μονάδα του Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας (Transfer Technology Office – ΤΤΟ) παρέχει μια δέσμη υπηρεσιών που καλύπτει όλο το φάσμα της μεταφοράς τεχνολογίας στο τρίπτυχο: Έρευνα – Καινοτομία – Ανάπτυξη. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες απευθύνονται σε όλα τα στάδια εξέλιξης και αξιοποίησης της ερευνητικής δραστηριότητας, καλύπτοντας μία ευρεία γκάμα αναγκών που διαμορφώνονται σε όλη την εξέλιξη της δραστηριότητας, από την

αρχική ιδέα και την υλοποίησή της, συμβουλευτική για εύρεση χρηματοδότησης για την υλοποίηση ερευνητικών δραστηριοτήτων, την αναγνώριση της τεχνολογικής καινοτομίας, την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, την ανάλυση αγοράς, την επιλογή και αξιολόγηση βέλτιστων επιχειρηματικών μοντέλων για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων, την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων και την εμπορική αξιοποίηση της τεχνολογίας μέσω της ίδρυσης τεχνοβλαστών ή την παραχώρηση αδειών χρήσης.

Το Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας διαθέτει ένα μεγάλο δίκτυο συνεργατών από τον ερευνητικό, επιχειρηματικό και επενδυτικό χώρο, ενώ εξασφαλίζει την απαραίτητη επικοινωνία με την εθνική επιχειρηματική κοινότητα και πρόσβαση σε διεθνή κανάλια δικτύωσης μέσω Ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών, όπως το Enterprise Europe Network και το TPO Circle.

Πάρκο καινοτομίας JOIST (joistpark.eu/parko-kainotomias/) Το Πάρκο καινοτομίας JOIST βρίσκεται στην Λάρισα και Ιδρύθηκε το 2022 Το JOIST, το πρώτο και μοναδικό ιδιωτικό πάρκο μεταφοράς καινοτομίας στην Ελλάδα, με αρχική επένδυση περίπου τριών εκατομμυρίων ευρώ, Πρόκειται για ένα δυναμικό, φυσικό και ψηφιακό οικοσύστημα (phygital), που στοχεύει να ενισχύσει την καινοτομία και τη μεταφορά γνώσης μέσω ενός ισχυρού δικτύου σε όλη την Ευρώπη. Η διασύνδεση επιτυγχάνεται με τη «συστέγαση», είτε με φυσική είτε με ψηφιακή παρουσία, πολλών διαφορετικών ινστιτούτων, εργαστηρίων, ερευνητικών ιδρυμάτων, εταιρειών, μικρών ή μεγάλων, και χώρων εκμάθησης, παραγωγής γνώσης, εργασίας και εκδηλώσεων.

Κόμβος Καινοτομίας & Επιχειρηματικότητας του Δήμου Τρικκαίων «GiSeMi HUB». Αποτελεί μία κοινή πρωτοβουλία του Δήμου Τρικκαίων και της e-Trikala A.E., που σαν στόχο έχει την ανάδειξη νέων καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών, οι οποίες δίνουν λύσεις στις προκλήσεις και στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες πόλεις. Ειδικότερα, σε ένα σύγχρονο, λειτουργικό και απολύτως συνεργατικό χώρο της πόλης των Τρικαίων, έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενηθούν ομάδες νέων ανθρώπων που έχουν μία καινοτόμο επιχειρηματική ιδέα και θέλουν να την εξελίσουν σε startup, startups που θέλουν να βελτιώσουν τις επιχειρησιακές τους λειτουργίες, καθώς και εταιρείες που θέλουν να αναπτυχθούν ή να διαφοροποιήσουν τη δραστηριότητά τους.

Enterprise Europe Network-Hellas. Το Enterprise Europe Network είναι το μεγαλύτερο δίκτυο επιχειρηματικής υποστήριξης στον κόσμο. Αποτελείται από περισσότερους από 450 συνεργαζόμενους οργανισμούς, 3.000 εξειδικευμένα στελέχη και 17 ομάδες εμπειρογνομόνων σε αντίστοιχους επιχειρηματικούς τομείς.

Ο ελληνικός κόμβος του Enterprise Europe Network, είναι ένα δίκτυο ολοκληρωμένης επιχειρηματικής υποστήριξης. Αποτελείται από βιομηχανικούς συνδέσμους, ερευνητικά και τεχνολογικά ιδρύματα, εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια και καταξιωμένους φορείς στον χώρο της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας. Στο Enterprise Europe Network Hellas συμμετέχουν 16 οργανισμοί καταναμημένοι σε όλη την ελληνική επικράτεια, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στους τομείς της καινοτομίας, της μεταφοράς τεχνολογίας και της διεθνούς συνεργασίας. Οι σύμβουλοι του Enterprise Europe Network έχουν την εμπειρία και τους πόρους για να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν.

Οι υπηρεσίες υποστήριξης καινοτομίας είναι ανοιχτές σε επιχειρήσεις κάθε είδους. Σε αρχικό επίπεδο, οι υπηρεσίες του Δικτύου περιλαμβάνουν:

Οριζόντιες Δράσεις Στρατηγική ανάλυση

- πληροφόρηση για πολιτικές που σχετίζονται με την καινοτομία, νομοθεσία και προγράμματα υποστήριξης
- σύνδεση με τοπικούς φορείς καινοτομίας
- πληροφόρηση για πρόσβαση σε τοπικές πηγές χρηματοδότησης/υποστήριξης

Ανάπτυξη καινοτομικής ικανότητας: Ένα βήμα παραπέρα, οι ειδικοί του Δικτύου παρέχουν εξατομικευμένες υπηρεσίες:

- ελέγχους (audits) καινοτομίας και στρατηγικής
- συμβουλευτική σχετικά με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας
- υπηρεσίες διαμεσολάβησης για τεχνολογία και καινοτομία
- συμβουλευτική για τεχνολογικό μάρκετινγκ
- συμβουλευτική για πρόσβαση σε χρηματοδότηση καινοτομίας
- υποστήριξη πρόσβασης σε προγράμματα χρηματοδότησης (συμπεριλαμβανομένου του Horizon Europe)

Οι ειδικοί του Δικτύου είναι σε θέση να εκτιμήσουν εάν η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να υποβάλει με επιτυχία αίτηση για το πρόγραμμα EIC Accelerator και να τη βοηθήσει να παρουσιάσει μια ανταγωνιστική πρόταση.

Διαχείριση καινοτομίας: Το επόμενο επίπεδο υπηρεσιών του Δικτύου έχει σχεδιαστεί ειδικά για να υποστηρίζει δυνητικά καινοτόμες επιχειρήσεις στη διαχείριση της καινοτομίας και στην ευθυγράμμιση της στρατηγικής καινοτομίας τους με άλλες επιχειρηματικές διαδικασίες.

Επιχειρηματικές, τεχνολογικές και ερευνητικές συνεργασίες: Συνδέει επιχειρήσεις με τους σωστούς επιχειρηματικούς εταίρους και προωθεί τις νέες τεχνολογίες σε παγκόσμια κλίμακα.

Ανθεκτικότητα: Ενισχύει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις αναπτύσσοντας την επιχειρηματική ευελιξία και ανθεκτικότητα στις μελλοντικές προκλήσεις.

Διεθνοποίηση: Υποστηρίζει τις επιχειρήσεις να βγουν στις διεθνείς αγορές και να εκμεταλλευτούν νέες εμπορικές ευκαιρίες

Terra Thessalia (Φορέας συνεργασίας μικρών εδαφικών περιοχών Θεσσαλίας Αστική εταιρεία μη Κερδοσκοπικού χαρακτήρα). Το Εδαφικό cluster Terra-Thessalia ιδρύθηκε από το Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου, ΤΜΧΠΠΑ/Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με την υποστήριξη του Σχεδίου LACTIMED: «Πρώθηση μεσογειακών γαλακτοκομικών προϊόντων» (πρόγραμμα ENPI CBC Mediterranean Sea Basin 2007-2013) με σκοπό την αύξηση της αξίας και της αναγνωρισιμότητας των αγαθών και υπηρεσιών ως τελικά προϊόντα πόρων των εδαφικών περιοχών της θεσσαλικής υπαίθρου μέσα από τη συνεργασία και τη δικτύωση.

Στην πράξη αποτελεί ζωντανό εργαστήριο μάθησης και μοχλός κοινωνικής καινοτομίας αλλά και καινοτομίας για την ενεργοποίηση των πόρων και των τελικών προϊόντων τους των περιοχών της υπαίθρου. Έχει αναπτύξει ένα διεθνές δίκτυο υποστήριξης των εδαφικών πρωτοβουλιών

Η Terra Thessalia :

- συμβάλλει στη δημιουργία αλυσίδων αξίας σε περιοχές της υπαίθρου και στην υποστήριξη καινοτομικών πρωτοβουλιών τοπικών συλλογικών σχημάτων

- υποστηρίζει νέες συνεταιριστικές πρωτοβουλίες σχετικές με την αγρο-οικολογική μετάβαση και την ενίσχυση τοπικά της προστιθέμενης αξία των προϊόντων τους,
- παράγει εδαφικά συμμετοχικά συστήματα εγγύησης (εδαφικό σήμα ποιότητας: Terra Thessalia) και εδαφικό μάρκετινγκ για την προώθηση των ιδιότυπων προϊόντων σε ειδικές αγορές ποιότητας.
- Αναπτύσσει μια μεθοδολογία συμμετοχική, διαδραστική και συνδυαστική για την υποστήριξη της ενεργούς συμμετοχής δρώντων στη μάθηση, στη διάγνωση, στις διαβουλεύσεις και στον αναπτυξιακό σχεδιασμό

Μέλη του είναι τα κάτωθι νομικά πρόσωπα τοπικής, θεσσαλικής και εθνικής εμβέλειας: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας- Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ), Αναπτυξιακή Καρδίτσας Α.Α.Ε. ΟΤΑ – ANKA Α.Ε., Αναπτυξιακή Τρικάλων Α.Α.Ε. ΟΤΑ – ΚΕΝΑΚΑΠ Α.Ε., Σύνδεσμος Θεσσαλικών Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών, Ινστιτούτο Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας, Συνεταιριστική Τράπεζα Θεσσαλίας, Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας, Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδας.

2.2.2 Χωρικά εργαλεία πολιτικής

Αστικοί Δήμοι: Υπάρχει δυνατότητα σχεδιασμού και εφαρμογής παρεμβάσεων (υπηρεσίες προγραμματισμού, τεχνικές υπηρεσίες, πολεοδομικά γραφεία).

Υπαιθριακοί Δήμοι: Με βάση την έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα των υπαιθριακών Δήμων διακρίνεται καθαρά η εστίαση των παρεμβάσεων σε υποδομές και η έλλειψη χωρικής – τοποκεντρικής προσέγγισης. Οι αναπτυξιακές τους προτάσεις δεν έχουν συνοχή, δεν αναφέρονται στους τοπικούς πόρους (ταυτοποίηση, ανάδειξη). Ωστόσο το πιο αρνητικό στοιχείο είναι ότι αυτοί οι Δήμοι αδυνατούν να εντάξουν τους επιχειρηματίες, τους συνεταιρισμούς, τους συλλογικούς φορείς και άλλους δυναμικούς δρώντες, τόσο σε ένα όραμα για την ανάπτυξη του Δήμου, όσο και σε μια Δομή συνεργασίας, προβληματισμού και παραγωγής ιδεών. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν σε κανέναν από τους Δήμους δεν λειτούργησε ουσιαστικά από το 2010.

Διαχειριστική Αρχή: παρεμβαίνει στα ζητήματα της επιλεξιμότητας, της συνάφειας με το πλαίσιο εφαρμογής των ΟΧΕ, την παρακολούθηση της υλοποίησης

Αναπτυξιακές Εταιρείες. Η αδυναμία των φορέων που εντάσσονται στις ΟΤΔ να συμμετέχουν ενεργά στις διαβουλεύσεις υποχρεώνει τις ΑΕ συχνά να εκφράζουν την ΟΤΔ χωρίς ουσιαστικές εισροές από τα κάτω. Υπάρχουν διαχρονικά ελλείμματα στο προσωπικό. Η αδυναμία να απαντήσουν στις τοπικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες, εκτός από τα παραπάνω ελλείμματα, εξηγείται επίσης από την ύπαρξη: α) μιας κεντρικά σχεδιασμένης κατεύθυνσης για τα ΤΑΠΤΟΚ, και β) μιας τοπικής στρατηγικής leader η οποία αφορά το σύνολο των αγροτικών περιοχών της Περιφερειακής Ενότητας.

Επιμελητήρια. Η συμβολή τους είναι σημαντική στην κινητοποίηση των τοπικών επιχειρήσεων, όμως ο ρόλος τους στη διάγνωση και στην εκπόνηση μιας χωρικής στρατηγικής περιορίζεται λόγω της προσήλωσής του στην τομεακή και κλαδική προσέγγιση της ανάπτυξης. Τα Επιμελητήρια δεν έχουν ενσωματώσει ικανοποιητικά την εδαφική διάσταση της ανάπτυξης, δηλαδή την υποστήριξη των επιχειρήσεων για να ενισχύσουν τη σχέση τους τόσο οριζόντια με παραγωγούς, μεταποίηση, τουρισμό, όσο και με τον κάθε τόπο.

Διάφορες Συλλογικότητες. Συνήθως στην πλειονότητά τους δεν συνδέονται με ζητήματα ανάπτυξης. Έχουν αναπτύξει τοπικές δράσεις και παρεμβάσεις σε ζητήματα έμμεσα αναπτυξιακά (πολιτισμός, περιβάλλον, εκδηλώσεις), αλλά δεν έχει εξευρεθεί και αναπτυχθεί ο τρόπος και η διαδικασία ένταξης τους σε τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και σχέδια δράσης. Εκτός της αναπτυξιακής διαδικασίας είναι οι εκατοντάδες σύλλογοι των αποδήμων της Θεσσαλίας που βρίσκονται στην υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό.

Πανεπιστήμια. Η συμβολή του Π.Θ. στο σχεδιασμό και ιδιαίτερα στην εφαρμογή των Χωρικών Εργαλείων, περιορίζεται λόγω της ασθενούς χρηματοδότησης της εφαρμοσμένης έρευνας στην Ελλάδα, τόσο από το Κράτος όσο και από τις επιχειρήσεις της Θεσσαλίας. Τέλος, παρά τη μεγάλη συμμετοχή του ΠΘ σε ερευνητικά προγράμματα, αυτά δεν απαντούν πάντα σε ζητήματα που αφορούν τη χωρική ανάπτυξη στη Θεσσαλία και σε κάθε περίπτωση η επίδρασή τους τελειώνει με την λήξη των προγραμμάτων.

Μελετητικά Γραφεία. Για λόγους ταχύτητας στην διεκπεραίωση και υποβολή της πρότασης δίνεται βάρος στο ρόλο των μελετητικών εταιρειών οι οποίες συνήθως αδυνατούν να κινητοποιήσουν και να εντάξουν ενεργά τους δρώντες στη διάγνωση και στις διαβουλεύσεις. Ωστόσο, όσο κερδίζεται χρόνος για την εκπόνηση σε βάρος της διάγνωσης τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να μην υπάρξουν ούτε καινοτομίες ούτε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Ο απαραίτητος χρόνος που απαιτεί η διάγνωση είναι γιατί εξασφαλίζει σ' αυτό το πρώτο στάδιο, μια πρώτη αξιολόγηση των υφιστάμενων ή/και δυνητικών τοπικών πόρων αλλά και η ταυτοποίηση και μια πρώτη δέσμευση όσων θα εμπλακούν στην ανάδειξη και τοποθέτηση στην αγορά αυτών των πόρων.

2.2.3 Δεξιότητες και εκπαίδευση για την ενίσχυση των ανθρώπινων πόρων

Βλέπε την αποτύπωση στην ενότητα 2.1.3 παραπάνω.

2.3 Ανάλυση SWOT

Ο πίνακας που ακολουθεί συνοψίζει τα ευρήματα των προηγούμενων ενοτήτων:

<i>Δυνάμεις</i>	<i>Αδυναμίες</i>
<p>Περιφερειακή επιστημονική εξειδίκευση συμβατή με την περιφερειακή οικονομία</p> <p>Ικανοποιητικές επιδόσεις του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στη συμμετοχή στο Horizon 2020 και σε εθνικά ανταγωνιστικά προγράμματα ΕΤΑΚ</p> <p>Σημαντικές ενδείξεις ύπαρξης θυλάκων αριστείας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας</p> <p>Σημαντικές επενδύσεις για την αναβάθμιση του Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας και της ΜΟΚΕ ΠΘ τα τελευταία τρία χρόνια.</p> <p>Σημαντική βελτίωση στους περιφερειακούς δείκτες ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας σε σχέση με το 2014.</p> <p>Θετικές τάσεις στον αριθμό επιχειρήσεων που καινοτομούν και στα αποτελέσματα από την καινοτομία.</p>	<p>Έλλειψη συντονισμού και καθοδήγησης προς το περιφερειακό σύστημα καινοτομίας.</p> <p>Χαμηλός αριθμός επιχειρήσεων που εμπλέκεται σε έργα έρευνας-καινοτομίας και μικρό, συγκριτικά με τη χώρα, ύψος επενδύσεων σε E&A από τις επιχειρήσεις.</p> <p>Μικρή συνάφεια των περιοχών ερευνητικής αριστείας με την περιφερειακή οικονομία και επιχειρηματικότητα</p> <p>Ασυνέχεια στο σχεδιασμό και την εκτέλεση της περιφερειακής στρατηγικής έρευνας και καινοτομίας.</p> <p>Πολύ χαμηλές επιδόσεις στη διάχυση ώριμων ερευνητικών αποτελεσμάτων από εθνικά ή ευρωπαϊκά προγράμματα στην περιφερειακή οικονομία.</p> <p>Η διάρθρωση της περιφερειακής επιχειρηματικότητας δεν ευνοεί την επιχειρηματικότητα έντασης γνώσης.</p> <p>Τα χωρικά εργαλεία που εφαρμόστηκαν την περίοδο 2014-2020 δεν συνέβαλαν στην ενίσχυση της εδαφικής διάστασης των τομεακών πολιτικών.</p> <p>Έλλειψη περιφερειακού μηχανισμού διάγνωσης και αντιμετώπισης των αναγκών της αγοράς εργασίας σε μεσο- και μακρο-πρόθεσμη κλίμακα</p>
<i>Ευκαιρίες</i>	<i>Κίνδυνοι</i>
<p>Υψηλή διαθεσιμότητα πόρων από περιφερειακές, εθνικές και ευρωπαϊκές πηγές για την καινοτομία, τις δεξιότητες, και τις χωρικές πολιτικές για την περίοδο 2021-2027.</p>	<p>Το πλαίσιο σχεδιασμού και εφαρμογής δράσεων κατάρτισης και επανακατάρτισης ανθρώπινων πόρων είναι περίπλοκο και αφήνει λίγες δυνατότητες για τοπικές πρωτοβουλίες.</p>

3 ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2014-2020

3.1 Μεταφορά τεχνολογίας και διάχυση καινοτομίας

Με πόρους ευρωπαϊκών ή τομεακών προγραμμάτων υλοποιήθηκαν τα παρακάτω έργα υποστήριξης της μεταφοράς τεχνολογίας:

1. Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (ΕΠΑνΕΚ, προϋπολογισμός €500χιλ.)
2. Υποστήριξη Δράσεων Στήριξης της Επιχειρηματικότητας, Καινοτομίας και Ωρίμανσης για την Αξιοποίηση της Ερευνητικής Δραστηριότητας και των Νέων Προϊόντων και Υπηρεσιών που αναπτύσσονται στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (ΕΠΑΝΑΔ, προϋπολογισμός €690χιλ., υλοποιήθηκε από τη ΜΟΚΕ/ΠΘ).
3. Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (ΕΠΑΝΑΔ, προϋπολογισμός €255χιλ.)
4. CIP-HELLAS SERVICES TO ENHANCE THE INNOVATION MANAGEMENT CAPACITY OF GREEK SMEs (Horizon2020, EBETAM AE, €72χιλ.)
5. ENHANCEMENT 2015-16 SERVICES TO ENHANCE THE INNOVATION MANAGEMENT CAPACITY OF GREEK SMEs (Horizon2020, EBETAM AE, €281,2χιλ.)
6. Enhancing Innovation Management Capacities and Key Account Management (KAM) services for Greek SMEs (Horizon2020, EBETAM AE, €132χιλ.)
7. Enhancing Innovation Management Capacities and Key Account Management (KAM) services for Greek SMEs (Horizon2020, EBETAM AE, €68,2χιλ.)
8. Enhancing Innovation Management Capacities and Key Account Management (KAM) services for Greek SMEs (Horizon2020, EBETAM AE, €231χιλ.)

3.2 Υποστηρικτικά Μέτρα για την καινοτομία

Με πόρους του ΕΠΑνΕΚ χρηματοδοτήθηκαν τα ακόλουθα έργα Κέντρων Ικανοτήτων ή Συνεργατικών Σχηματισμών Καινοτομίας με συμμετοχή φορέων από τη Θεσσαλία:

1. ΚΕΝΤΡΟ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΠΥΘΕΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ [ΓΓ2CC-0141299]
2. CHOICE PLUS Συνεργασία Ανοικτής Καινοτομίας για την Κυκλική Οικονομία [ΓΓ2CL-0374321]
3. TRACE OLIVE [ΓΓ2CL-0366167]
4. “Συνεργατικός Σχηματισμός Καινοτομίας ΣΣΚ e-CODOMH”: ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΓΙΑ ΑΕΙΦΟΡΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ, ΚΤΙΡΙΑ, ΥΠΟΔΟΜΕΣ. [ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ] [ΓΓ1CL-0058353]

3.3 Χωρικά εργαλεία

Βλ. την ανάλυση που προηγήθηκε στην ενότητα 2.1.2 παραπάνω.

3.4 Ανάπτυξη Ανθρώπινων Πόρων

Ενδεικτικά αναφέρονται έργα κατάρτισης, τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από το προηγούμενο ΕΣΠΑ, είτε χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ανάκαμψης:

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

- Προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανακατάρτισης σε κλάδους υψηλής ζήτησης με έμφαση στις ψηφιακές και πράσινες δεξιότητες -150.000 άνεργοι
- Προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανακατάρτισης εργαζομένων σε όλους τους κλάδους της οικονομίας με έμφαση στις ψηφιακές και πράσινες δεξιότητες - 120.000 εργαζόμενοι
- Ολοκληρωμένη Δράση Κατάρτισης και Απασχόλησης ανέργων ηλικίας 25 έως 45 ετών -10.000 άνεργοι

ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία

- Κατάρτιση και πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα (Α και Β κύκλος) – 100.000 εργαζόμενοι

ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Δια Βίου Μάθηση

- Προγράμματα Κοινωνικού Χαρακτήρα σε Δήμους, Περιφέρειες, ΚΚΠΠ/συναφείς φορείς, Υπηρεσίες Υπουργείων – 140.000 ωφελούμενοι
- Προώθηση στην Απασχόληση Άνεργων νέων 25 έως 29 ετών πτυχιούχων θετικής, τεχνολογικής και οικονομικής κατεύθυνσης, μέσω κατάρτισης στον κλάδο ΤΠΕ - 3.000 άνεργοι νέοι
- Προώθηση στην Απασχόληση Άνεργων ηλικίας 30 έως 45 ετών πτυχιούχων θετικής, τεχνολογικής και οικονομικής κατεύθυνσης, μέσω κατάρτισης στον κλάδο ΤΠΕ – 2.000 άνεργοι νέοι

ΠΕΠ Θεσσαλίας

- «Αναδιοργάνωση των επιχειρήσεων εντός της περιοχής παρέμβασης / Κατάρτιση επαγγελματιών και εργαζομένων στην Βιώσιμη, Πράσινη και Καινοτόμα Επιχειρηματικότητα» - Δήμος Λαρισαίων – ΣΒΑΑ Λάρισας – 700 εργαζόμενοι (Ο διαγωνισμός είναι σε εξέλιξη).

Τα έργα κατάρτισης του ΕΠΑΝΕΚ, του ΕΠΑΝΑΔ και του ΤΑΑ υλοποιούνται σε εθνικό επίπεδο, με αποτέλεσμα μέρος των ωφελούμενων να βρίσκεται και στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, χωρίς ωστόσο να υπάρχουν ακριβή δεδομένα για το πλήθος και τα ειδικά αντικείμενα κατάρτισής τους.

4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

4.1 Σύνοψη Αναγκών

Πίνακας 3 Σύνοψη Αναγκών ανά Κατηγορία Συμμετόχων

	<i>Επιχειρηματική Κοινότητα</i> <i>(Νέες Επιχειρήσεις, Μικρομεσαίες, Μεγάλες, Κοινωνικές)</i>	<i>Ερευνητική Κοινότητα</i> <i>(Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Κέντρα)</i>	<i>Ενδιάμεσοι φορείς και λοιποί συμμετοχοί</i> <i>(Αναπτυξιακές, Δημόσια Διοίκηση, Αυτοδιοίκηση, Κοινωνία των Πολιτών, Συλλογικοί φορείς της επιχειρηματικότητας)</i>
<i>Υποδομές & Εξοπλισμός για Έρευνα</i>			
<i>Δραστηριότητες Έρευνας & Καινοτομίας</i>			
<i>Ανάπτυξη Προϊόντων και πρόσβαση σε αγορές</i>			
<i>Υποστηρικτικά μέτρα για την καινοτομία</i>	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση του περιφερειακού μηχανισμού συντονισμού της καινοτομίας με την ίδρυση Κέντρου Τεχνολογικών Μεταβάσεων & Μεταφοράς Τεχνολογίας. Ανάπτυξη ψηφιακού αποθετηρίου έργων-αποτελεσμάτων έργων ΕΤΑΚ για τη διευκόλυνση της διάχυσης της καινοτομίας. Χωρικές ζώνες καινοτομίας για την ιεράρχηση παραγωγικών δραστηριοτήτων ανά περιοχή και την προτεραιοποίηση των αναγκών σε καινοτομία με ορίζοντα 5 ετών. Ανάπτυξη Περιφερειακού Δικτύου Καινοτομίας. Εφαρμογή ψηφιακών εργαλείων ανάπτυξης και διαχείρισης εδαφικών πόρων σε πραγματικό χρόνο. 		
		<ul style="list-style-type: none"> Υποστήριξη έργων proof of concept για την ωρίμανση ερευνητικών αποτελεσμάτων και την αναζήτηση διεξόδων προς την αγορά. 	<ul style="list-style-type: none"> Διεξαγωγή τοπικών ερευνών πεδίου για τη διάγνωση εκπαιδευτικών αναγκών σε επαγγέλματα που σχετίζονται με τους Τομείς Προτεραιότητας και σχετικές δεξιότητες.
<i>Ανάπτυξη Δεξιοτήτων και Ανθρώπινων Πόρων</i>			<ul style="list-style-type: none"> Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού προσαρμοσμένου στα θεματικά αντικείμενα που αναδείχθηκαν.

Οριζόντιες Δράσεις
Προτάσεις Πολιτικής

			<ul style="list-style-type: none">• Ενεργοποίηση αρχικού προγράμματος επανακατάρτισης προσωπικού με στόχο τους 6700 ωφελούμενους μέχρι το 2030 (βλ. ενότητα 4.2.2).
<i>Μόχλευση Επενδύσεων</i>			
<i>Υποστήριξη εξωστρέφειας διεθνούς συνεργασίας</i>			

4.2 Προτεραιότητες για το Πρόγραμμα Θεσσαλία 2021-2027

4.2.1 Μεταφορά τεχνολογίας και διάχυση καινοτομίας

- **Proof of concept projects:** Στο πλαίσιο της μεταφοράς τεχνολογίας είναι κρίσιμο να υπάρχει συνέχεια σε συνέχεια σε έρευνα που έχει ωριμάσει σε πανεπιστημιακά εργαστήρια, έχει κριθεί από την επιστημονική κοινότητα και χρειάζεται να γίνουν πειραματικά προγράμματα όπου (α) η έρευνα θα εξειδικεύεται στις ανάγκες του χρήστη, (β) ελεγχθεί σε συνθήκες πραγματικής παραγωγικής διαδικασίας, (γ) ίσως να μπορεί να μπει σε διαδικασία συγκρότησης niche markets αλλά με πολύ ελεγχόμενες συνθήκες και περιορισμούς ώστε να ωριμάσει η έρευνα προϊόντικά αλλά και μέχρι να διαμορφωθούν οι συνθήκες ώστε να επεκταθεί χωρικά και κλαδικά ή σε niche market.
- **Κέντρο Τεχνολογικών Μεταβάσεων & μεταφοράς τεχνολογίας.** Το Κέντρο Τεχνολογικών Μεταβάσεων και Μεταφοράς Τεχνολογίας της Περιφέρειας θα έχει έναν πολύ σημαντικό στόχο: την δικτύωση των εταιρών τόσο μέσα στα χωρικά πλαίσια της Περιφέρειας όσο και εκτός της περιφέρειας με παραγωγικούς εταίρους και εταιρους της αγοράς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Οι αρχές λειτουργίας του Κέντρου θα θέτουν τις εξής προτεραιότητες: (α) ανίχνευση και αποτίμηση τεχνολογιών, (β) ανίχνευση και αποτίμηση δυναμικού, (γ) ανίχνευση των αναγκών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, (δ) δικτύωση των εταιριών για την αποτελεσματική μεταφορά τεχνολογίας, (ε) διασφάλιση της συγκρότησης των “χωρικών ζωνών καινοτομίας”. Το Κέντρο, που θα αποτελείται από τέσσερα τμήματα (ιχνηλάτησης τεχνολογιών και τεχνολογικού foresight, δικτύωσης και συμπράξεων, δημόσιας διαβούλευσης και συμπαραγωγής, και επικοινωνίας-Διάχυσης), θα έχει τις ακόλουθες λειτουργίες:
 - Θα διαμορφώνει προτάσεις πολιτικής και στρατηγικής για την προώθηση των τεχνολογικών μεταβάσεων όπως αυτές προτείνονται από το ΠΣΕΚ. Θα λειτουργεί υποστηρικτικά στο ΠΣΕΚ και θα αποτελεί τον στρατηγικό και εκτελεστικό του βραχίονα.
 - Θα δικτυώνει το ΠΣΕΚ πιο ενεργά με τα επιμελητήρια, τους παραγωγικούς φορείς, τα συνεταιριστικά σχήματα, τις ρυθμιστικές αρχές, τις τοπικές αυτοδιοικήσεις, τις Αναπτυξιακές, τους φορείς του δημοσίου.
 - Θα διαμορφώνει νέους δείκτες τεχνολογικής αποτίμησης που θα εμπεριέχουν κοινωνικά κριτήρια και κριτήρια ενσωμάτωσης και διάχυσης της τεχνολογίας σε ευάλωτους πληθυσμούς.
 - Θα δικτυώνει την πανεπιστημιακή έρευνα με τις ανάγκες της βιομηχανίας, της τοπικής αυτοδιοίκησης και ειδικών αγορών. Σε αυτό το πλαίσιο θα το Κέντρο θα βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με τα Γραφεία Μεταφοράς Τεχνολογίας των πανεπιστημίων και κατά προτεραιότητα με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
 - Θα λειτουργεί ως κόμβος πολλαπλών δικτύων ανά κλάδο και ανά περιοχή μπορεί να λειτουργούν υποστηρικτικά των καινοτομικών δράσεων. Θα δικτυώνει τους εταίρους σε επίπεδο δήμου ή κοινότητας με εταίρους είτε

- από την βιομηχανία είτε τους συνεταιρισμούς είτε από τις ενώσεις καταναλωτών.
- Θα προσφέρει την τεχνογνωσία για την οργάνωση ημερίδων εργασίας και διαβούλευσης για την τεχνολογική αξιολόγηση και συν-σχεδιασμό καινοτομιών με διαφορετικούς εταίρους και χρήστες.
 - Θα ανιχνεύει τις ανάγκες αλλά και τις δυνατότητες των παραγωγικών εταίρων σε επίπεδο νέων καινοτομιών ώστε να διαμορφώνει δράσεις σύμπραξης μεταξύ των εταίρων ή με εταίρους από το ευρύτερο εθνικό οικοσύστημα.
 - Θα ανιχνεύει τάσεις που υπάρχουν ανά κλάδο στην επένδυση σε καινοτομία και θα κάνει συστηματικό τεχνολογικό foresight ώστε να διευκολύνει τους εταίρους στην λήψη των αποφάσεων.
 - Σε έργα τεχνολογικών υποδομών θα αναλαμβάνει την διαδικασία της ουσιαστικής διαβούλευσης με τους τοπικούς εταίρους ώστε να υπάρχει ουσιαστική ενσωμάτωση του έργου στην παραγωγική και καθημερινή λειτουργία.
 - Θα διαμορφώσει πρωτόκολλα διαβούλευσης και διάδρασης μεταξύ των εταίρων τα οποία θα τα έχει στην διάθεση των δικτύων- τυπικών ή άτυπων- των εταίρων που εμπλέκονται στις διαδικασίες τεχνολογικού μετασχηματισμού και καινοτομικής αναδιάρθρωσης. Θα διαμορφώνει πρωτόκολλα για την συγκρότηση ζωντανών εργαστηρίων (living labs) με εταίρους του συστήματος
 - Θα διευκολύνει την διευκόλυνση (facilitation) της κωδικοποίησης των αναγκών σχετικά με εκπαίδευση γύρω από συγκεκριμένες τεχνολογίες και στην διαδικασία συγκεκριμένων τεχνολογικών μεταβάσεων και θα διασφαλίζει να υπάρχει ο μηχανισμός για την διαμόρφωση των βραχύβιων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
 - Θα διαμορφώσει ψηφιακά εργαλεία που να διευκολύνουν την επιχειρησιακή και επιχειρηματική δικτύωση των εταίρων.
- **Ψηφιακό αποθετήριο ερευνητικών αποτελεσμάτων.** Το ψηφιακό αποθετήριο έργων-ερευνητικών αποτελεσμάτων θα αποτελεί ένα ψηφιακό εργαλείο καταρχάς για την διαφάνεια και την λογοδοσία των χρηματοδοτήσεων. Επιπλέον θα λειτουργήσει ως ένα αποθετήριο όπου με εύληπτο τρόπο θα επικοινωνούνται (α) τα κεντρικά σημεία κάθε ερευνητικού προγράμματος, (β) οι δυνατότητες εφαρμογών, (γ) αυτο-αξιολογήσεις σχετικά με την ωριμότητα της γνώσης και της τεχνολογίας να μεταβεί σε διαδικασία εφαρμογής, (δ) τα παραδοτέα, τα ανοικτά δεδομένα, ο πηγαίος κώδικας και οι επιστημονικές δημοσιεύσεις που προέκυψαν, και (ε) οι κύριοι ερευνητές μέλη της ερευνητικής ομάδας που ενεπλάκη στην υλοποίησή του. Το ψηφιακό αποθετήριο θα αποτελέσει ένα σημείο εισόδου για παραγωγικούς φορείς και εταιρίες που θέλουν να έχουν μία πρώτη εικόνα για το δυναμικό έρευνας και τα αποτελέσματά του σε επίπεδο περιφέρειας. Η διαμόρφωση των πεδίων καταγραφής θα είναι στην δικαιοδοσία του Κέντρου ενώ η καταγραφή των στοιχείων και η περιγραφή θα είναι συμβατική υποχρέωση όλων των εταίρων σε έργα ΕΤΑΚ που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Θεσσαλία, και ειδικά των επιστημονικών υπευθύνων. Η αποτίμηση και τυχόν τροποποιήσεις θα γίνονται από το Κέντρο προς

διευκόλυνση των χρηστών. Η διάχυση του αποθετηρίου θα είναι ευθύνη του Κέντρου καθώς και η συνεχής αξιολόγηση της χρηστικότητας και η ενσωμάτωση της αξιολόγησης των χρηστών σε κάθε ανανέωση του ψηφιακού αποθετηρίου.

4.2.2 Ευθυγράμμιση των χωρικών εργαλείων με την έξυπνη εξειδίκευση

- **Χωρικές ζώνες καινοτομίας.** Οι χωρικές ζώνες καινοτομίας είναι ζώνες καινοτομίας που συγκροτούνται μέσα από διαδικασίες συνεχούς διαβούλευσης των εταίρων της κάθε περιοχής και στην βάση πόρων φυσικών, γνωσιακών και ανθρώπινου δυναμικού. Υπό τη διευκόλυνση του Κέντρου, θα ξεκινήσουν διαβουλεύσεις για την ιεράρχηση παραγωγικών δραστηριοτήτων ανά περιοχή και την προτεραιοποίηση των αναγκών σε καινοτομία. Οι χωρικές ζώνες καινοτομίας θα διαμορφώνονται για περίοδο πέντε ετών. Το Κέντρο θα αναλαμβάνει την διασύνδεση των χωρικών ζωνών καινοτομίας με εργαλεία χρηματοδότησης της έξυπνης εξειδίκευσης καθώς και με τοπικά δίκτυα καινοτομίας που διαμορφώνονται στις τοπικές αυτοδιοικήσεις, τα τοπικά επιμελητήρια, τις μικρομεσαίες εταιρείες, τη βιομηχανία, τους συνεταιρισμούς.
- **Δημιουργία Περιφερειακού Δικτύου Καινοτομίας με τη συμμετοχή ομάδων δυναμικών δρώντων σε επίπεδο Δήμου.** Στο πλαίσιο της προσπάθειας της Περιφέρειας αφενός, να στηρίξει την ενσωμάτωση των κατώτερων επιπέδων σχεδιασμού σε πολιτικές ανάπτυξης και ενίσχυσης της καινοτομίας, αφετέρου το πέρασμα από την εθνική προσέγγιση της οργάνωσης και της υποστήριξης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και στην τοπική, προτείνεται η δημιουργία Περιφερειακού Δικτύου Καινοτομίας με τη συμμετοχή ομάδων δυναμικών δρώντων κάθε Δήμου. Ο ρόλος/αντικείμενο του Δικτύου είναι πολύπλευρος και συνοψίζεται ως εξής:
 - να δημιουργήσει και να υποστηρίξει ομάδες σύνδεσης τοπικών αναπτυξιακών ζητημάτων με την καινοτομία. Τα μέλη των τοπικών ομάδων περιλαμβάνουν δρώντες οι οποίοι είτε έχουν αναπτύξει τοπικές πρωτοβουλίες ή έχουν ώριμες ιδέες για σχεδιασμό και υλοποίηση (επιχειρηματίες, παραγωγοί, σύλλογοι, απόφοιτοι ΑΕΙ, τοπικοί leaders, κλπ)
 - ενίσχυση των ικανοτήτων των μελών των τοπικών ομάδων σε θέματα διεπιστημονικής προσέγγισης, διαβούλευσης, σχεδιασμού, λήψης αποφάσεων και διαχείρισης (αξιοποίηση εργαλείων, π.χ. διαδραστικά), εντοπισμού αναγκών και εισαγωγής καινοτομίας με βάση τις τοπικές συνθήκες, ανάγκες και δυνατότητες
 - η ένταξη δράσεων καινοτομίας σε τοπικά σχέδια δράσης (Χωρικά Εργαλεία, Επιχειρησιακά Προγράμματα, Αναπτυξιακά και Εδαφικά Σχέδια κ.α.) και η εξασφάλιση χρηματοδοτήσεων.
 - η ανάπτυξη εσωτερικών θεματικών δικτύων σε διαδημοτική και περιφερειακή κλίμακα με εστίαση σε εξειδικευμένα κατά θέμα καινοτομία
 - η ανάπτυξη συνεργασιών με φορείς, οργανισμούς ή ομάδες ερευνητών που ασχολούνται με συναφή αντικείμενα (π.χ. Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, Εκπαίδευση, κλπ)

Το Δίκτυο αυτό θα λειτουργήσει στο πλαίσιο του Κέντρου Καινοτομίας, αλλά και χωρίς αυτό αν δεν δημιουργηθεί. Σε τοπικό επίπεδο η Ομάδα θα υποστηρίζεται επιχειρησιακά από Περιφερειακό Σύμβουλο της περιοχής και ένα στέλεχος του Δήμου (αξιοποιώντας τη δυνατότητα σύναψης Συμφώνου Συνεργασίας μεταξύ της Περιφέρειας και Δήμων).

- **Πιλοτικό διαδικτυακό εργαλείο ανάπτυξης και διαχείρισης εδαφικών πόρων σε πραγματικό χρόνο.** Το εργαλείο θα βασίζεται σε πλατφόρμα ανοιχτού κώδικα αξιοποιώντας μια σειρά από διεπιστημονικές διαδικτυακές τεχνολογίες χωρικής προσομοίωσης & πολυμέσων, δυναμικών βάσεων δεδομένων και συμμετοχικής διαβούλευσης, με σκοπό τη συμβολή στη (1) καταγραφή και απεικόνιση όλων των συστατικών (υλικών και άυλων) των πόρων, (2) στη συμμετοχική διαβούλευση και κοινωνική εκπαίδευση σε πραγματικό χρόνο όλων των δρώντων του πόρου (διαδικασία κοινωνικής μάθησης) και (3) στην ανάδειξη της διακριτότητας του εδαφικού πόρου με βάση την τοπική κληρονομιά και τη συμβολή της τοπικής συλλογικής μνήμης, συνεισφέροντας στην τοπική ανταγωνιστικότητα και στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Η καινοτομική διάσταση της πρότασης έγκειται στη συμβολή των νέων τεχνολογιών (τεχνολογιών χωρικής προσομοίωσης) στην ενεργοποίηση τοπικών δρώντων και στη διαδικασία του εκ των κάτω αναπτυξιακού (εδαφικού) σχεδιασμού.

4.2.3 Δεξιότητες & Ανθρώπινοι Πόροι

Στο πλαίσιο της ανταγωνιστικής μετάβασης της οικονομίας και των παραγωγικών μέσων σε συνθήκες προσαρμογής, εκσυγχρονισμού και μετασχηματισμού, απαιτείται η κατάλληλη προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού εργαζομένων και αυταπασχολούμενων, καθώς και η στήριξη εισόδου ανέργων στην αγορά εργασίας. Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για το σύνολο των οικονομικών και κοινωνικών εκφάνσεων και συνεπώς η συστηματική ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων αποτελεί πρωτεύοντα στόχο. Η επαγγελματική κατάρτιση αποτελεί βασικό εργαλείο επίτευξης στη διαδικασία βελτίωσης γνώσεων και δεξιοτήτων, σε ευθυγράμμιση με τους ευρωπαϊκούς, τους εθνικούς, και τους περιφερειακούς στρατηγικούς στόχους.

Η κατάρτιση και η εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού για την Περιφέρεια Θεσσαλίας αποτελεί οριζόντιο παράγοντα στην κατεύθυνση ανάπτυξης και προσαρμογής και συνδέεται με:

- Στόχους του ΕΣΠΑ 2021 – 2027
- Στόχους και προτεραιότητες του Θεσσαλία 2021 – 2027
- Εθνικό σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0»
- Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»
- Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα»
- Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027
- Άλλα τομεακά προγράμματα του ΕΣΠΑ και εξειδικεύσεις προγραμμάτων

Οι προτάσεις κατάρτισης, επίσης λαμβάνουν υπόψη τις κατευθύνσεις που προβλέπονται από τα ανωτέρω εγκεκριμένα προγράμματα, θα λειτουργούν συμπληρωματικά με αυτά, και θα λαμβάνουν υπόψη τους στόχους των υπό διαμόρφωση σχεδίων ΟΧΕ (Βόρειες Σποράδες,

διαδρομή πολιτισμού – τουρισμού) και ΒΑΑ (Πόλεις Λάρισα, Βόλος Τρίκαλα Καρδίτσα), καθώς και οριζόντια θέματα που πηγάζουν είτε συνδέονται με την RIS3 για την Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Θεματικές κατευθύνσεις κατάρτισης που συνάδουν με τα ανωτέρω, τις δεδομένες εθνικές και τοπικές προτεραιότητες και περιφερειακούς στόχους, στο πλαίσιο της διαβούλευσης, σχετίζονται με:

- Ψηφιακή μετάβαση
- Πράσινη μετάβαση και περιβάλλον
- Τεχνολογικό εκσυγχρονισμό στους τομείς της οικονομίας και προσαρμογή επιχειρήσεων και εργαζομένων
- Βιοεπιστήμες, Υγεία
- Μέταλλο και Δομικά Υλικά
- Αξιοποίηση και ανάδειξη των τοπικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων
- Υποστήριξη του αγροδιατροφικού τομέα και της μεταποίησης
- Σύνδεση με τις στρατηγικές προτεραιότητες των ΟΧΕ και ΒΑΑ (τουρισμός, πολιτισμός, γαλάζια οικονομία, επιχειρηματικότητα)
- Υποστήριξη της επιχειρηματικότητας (γυναίκες και άλλες ομάδες όπως νέοι άνεργοι κ.α.)
- Βελτίωση των παραγόντων υποστήριξης της εξωστρέφειας, της καινοτομίας, της διαφοροποίησης και της ποιότητας
- Σύνδεση με τους φορείς τυπικής εκπαίδευσης, (Πανεπιστήμιο), έρευνας κ.λπ. και μεταφορά γνώσης

Η επαγγελματική κατάρτιση λειτουργεί συμπληρωματικά στην τυπική εκπαίδευση, ευέλικτα και αξιόπιστα και σημειώνεται ότι στη Θεσσαλία υπάρχει επάρκεια σημαντικών εκπαιδευτικών μονάδων.

Επίσης η εξειδίκευση συνδέεται άμεσα με τις περιφερειακές και τοπικές ανάγκες - όπως αυτές θα διατυπωθούν - και λειτουργεί συμπληρωματικά όπου απαιτηθεί με τα εθνικά και τομεακά προγράμματα κατάρτισης.

Σχετικά με τους δείκτες συμμετοχής σε δράσεις κατάρτισης, όσον αφορά το πλήθος των ατόμων, αποτελεί εύλογο στόχο ποσοστό τάξεως τουλάχιστον 5%, επί του συνόλου των απασχολούμενων αλλά και των ανέργων της Περιφέρειας, πέραν του στόχου των προγραμμάτων των ΕΠΑΝΕΚ, ΕΠΑΝΑΔ και ΤΑΑ, στόχος ο οποίος είναι κατά πολύ χαμηλότερος από τον κοινοτικό μέσο όρο. Η ανάγκη αυτή καθίσταται επιτακτικότερη, ύστερα από τις πρόσφατες θεομηνίες που έπληξαν την Περιφέρεια Θεσσαλίας. Σχετικά δε, σύμφωνα με τα στοιχεία της ανεργίας και απασχόλησης στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, συνοπτικά για το 2023, έχουμε τα ακόλουθα σύμφωνα με στοιχεία της ΔΥΠΑ:

- Οι άνεργοι στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι 64.974, ποσοστό 6,4% του συνόλου.
- Οι γυναίκες αποτελούν ποσοστό μεγαλύτερο του 60%.
- Οι νέοι άνεργοι έως 29 ετών αποτελούν ποσοστό τάξεως του 17%.

Παρατηρείται σημαντικά υψηλότερη ανεργία στα άτομα χαμηλής εκπαίδευσης (έως και δευτεροβάθμια). Από τα στοιχεία του ΕΡΓΑΝΗ, οι εργαζόμενοι στη Θεσσαλία είναι 102.437, οι οποίοι απασχολούνται σε περίπου 19.000 επιχειρήσεις. Σημαντική απασχόληση παρατηρείται στο δίπολο Λάρισας - Βόλου, και αρκετά μικρότερη στο δίπολο Τρικάλων - Καρδίτσας.

Οι αρχικές προτάσεις κατάρτισης μπορούν να έχουν ως ακολούθως:

- Άνεργες γυναίκες, θέματα επιχειρηματικότητας, στόχος ωφελούμενοι: 270 άτομα. Εκπαιδευτικά προγράμματα διάρκειας 200 ωρών, με πιστοποίηση και συμβουλευτική.
- Άνεργοι νέοι, θέματα RIS3 και στοχευμένες εξειδικεύσεις, στόχος ωφελούμενοι: 400 άτομα. Εκπαιδευτικά προγράμματα διάρκειας 300 ωρών, με πιστοποίηση και πρακτική άσκηση.
- Άνεργοι, εξειδικευμένα θέματα RIS3 και άλλες προτεραιότητες, στόχος ωφελούμενοι: 2.000 άτομα κατ'ελάχιστον. Εκπαιδευτικά προγράμματα διάρκειας 200 ωρών, με πιστοποίηση και συμβουλευτική.
- Εργαζόμενοι και αυταπασχολούμενοι, οριζόντιες στοχευμένα θεματικά αντικείμενα, στόχος ωφελούμενοι: 2.700 άτομα κατ'ελάχιστον. Εκπαιδευτικά προγράμματα διάρκειας 100 ωρών, με πιστοποίηση δεξιοτήτων.
- Εργαζόμενοι και αυταπασχολούμενοι, περιοχών ΒΑΑ και ΟΧΕ, στόχος ωφελούμενοι: 1.400 άτομα κατ'ελάχιστον. Εκπαιδευτικά προγράμματα σύμφωνα με τις τοπικές στρατηγικές διάρκειας 140 ωρών, με πιστοποίηση και συμβουλευτική.

Η συμμετοχή των ωφελούμενων αποτελεί στόχο έως το 2030.

Οι προτάσεις κατάρτισης υπόκεινται προφανώς σε διαδικασία αναθεώρησης μετά από διαβούλευση και τις προτάσεις των άλλων ΘΟΕ.

4.2.3.1 Σχεδιασμός Προγραμμάτων Κατάρτισης μη Τυπικής Μάθησης

Η τεκμηρίωση της επιλογής των κατάλληλων επαγγελματιών λαμβάνει υπόψη τα ακόλουθα:

- Τις προτεραιότητες που τίθενται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ατζέντας δεξιοτήτων όπως αυτές ενσωματώνονται στα περιφερειακά στρατηγικά πλαίσια για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση και τις Πολιτικές Απασχόλησης.
- Τις τοπικές ανάγκες και προτεραιότητες, όπως αυτές προσδιορίζονται από την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης ή σχετικές με αυτήν μελέτες, σχέδια (όπως ΟΧΕ, ΒΑΑ, κ.λπ.).
- Τις εισηγήσεις των Θεματικών Ομάδων Εργασίας.

Σύμφωνα με τα επαγγέλματα που προκύπτουν από την παραπάνω διαδικασία, ακολουθεί ο σχεδιασμός των αντιστοίχων προγραμμάτων κατάρτισης, ως κάτωθι:

- Για τον προσδιορισμό των απαραίτητων γνώσεων και δεξιοτήτων που θα πρέπει να διαθέτουν οι ωφελούμενοι για την άσκηση του προτεινόμενου επαγγέλματος αντλούνται στοιχεία από:

- Τα κατάλληλα Επαγγελματικά Περιγράμματα του ΕΟΠΠΕΠ, τα οποία περιγράφουν το πλαίσιο γνώσεων και δεξιοτήτων και οδηγούν σε πιστοποίηση.
- Τοπικές έρευνες πεδίου εκπαιδευτικών αναγκών προσαρμοσμένες στις προτεινόμενες θεματικές εξειδικεύσεις.
- Προτάσεις των δικαιούχων τοπικών και περιφερειακών φορέων στα πλαίσια των ανωτέρω και τοπικών εξειδικεύσεων και αναπτυξιακών προοπτικών.
- Τον Εθνικό Μηχανισμό Διάγνωσης Αναγκών της αγοράς εργασίας.
- Τα χαρακτηριστικά των δυνητικά ωφελούμενων, ιδιαίτερα όπως αυτά προκύπτουν από: στοιχεία της ΔΥΠΑ, τον Μηχανισμό Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας ή/και ειδικές μελέτες για εργαζόμενους, αυτοπασχολούμενους και ανέργους.
- Γνώσεις και δεξιότητες κατά ESCO
 - Βάσει των γνώσεων και δεξιοτήτων που προκύπτουν, δομούνται οι εκπαιδευτικές ενότητες που είναι απαραίτητες να διδαχθούν.
 - Εν συνεχεία, αναπτύσσεται κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό, προσαρμοσμένο στα προτεινόμενα θεματικά αντικείμενα και στις ομάδες των ωφελουμένων.

Από τα παραπάνω προκύπτει για κάθε επάγγελμα/θεματικό αντικείμενο ένα πλήρως δομημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσαρμοσμένο στις ανάγκες της τοπικής αγοράς εργασίας.

4.3 Εργαλεία πολιτικής

Τα εργαλεία πολιτικής που μπορούν να υλοποιήσουν της προτάσεις της ΘΟΕ συνοψίζονται ως εξής:

1. Υποστηρικτικά μέτρα για την καινοτομία
2. Δράσεις ανάπτυξης ή βελτίωσης των ανθρώπινων πόρων

4.4 Βασικοί δείκτες επιδόσεων

Οι ίδιοι που αναφέρθηκαν στην ενότητα 2.1 του κειμένου βάσης.